

РЕШЕНИЕ

с.Куркуль

КАРАР

21.03.2025

№ 88

**Татарстан Республикасы Алексеевск
муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеген»
муниципаль берәмлеге Уставы проектын беренче
укылышта раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131 номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 28.07.2004 елгы 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 7 статьясына туры китереп,

Кыркүл авыл жирлеген Советы карар кабул итте:

1. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Уставы проектын буенча гражданныр тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибен 1 нче кушымта нигезендә расларга.
2. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Уставы проектын буенча гавами тыңлаулар үткәру тәртибен һәм аның буенча фикер алышуда гражданнырның катнашуын 2 нче кушымта нигезендә расларга.
3. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Уставы проектын 3 нче кушымта нигезендә беренче укылышта расларга.
4. Әлеге карарны Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>), Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында (<http://alekseevskiy.tatarstan.ru>) һәм гражданныр күпләп жыела торган урыннардагы мәгълүмат стендларында урнаштырырга.
5. Устав проектына кергән тәкъдимнәрен исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча түбәндәге составта эшче төркем төзергә:
  - 1) Бакеева Г.Н. – 1 нче Кыркүл сайлау округы буенча депутат, төркем житәкчесе;
  - 2) Косов А.А. – 4 нче Кыркүл сайлау округы буенча депутат, төркем әгъзасы;
  - 3) Макаров О.Г. - 5 нче Кыркүл сайлау округы буенча депутат, төркем әгъзасы.
6. Алексеевск муниципаль районы Кыркүл авыл жирлеген Советы депутатларының әлеге карарга тәкъдимнәрен комиссиягә төзәтмәләр рәвешендә 2025 елның 20 апреленә кадәр кертелә дип билгеләргә.

7. Гражданнарның элге карарга тәкъдимнәре, Ф.И. А., туган елын, авторның адресын күрсәтеп, комиссиягә язма рәвештә түбәндәге адрес буенча жибәрелә дип билгеләргә: Татарстан Республикасы, Алексеевск районы, Кыркүл авылы, Центральная урамы, 37 йорт.

8. Алексеевск муниципаль районының Кыркүл авыл жирлеге Уставы проекты буенча гавами тыңлауларны 23.04.2024 елга 10-00 сәгатьләрдә түбәндәге адрес буенча билгеләргә: Татарстан Республикасы, Алексеевск районы, Кыркүл авылы, Центральная урамы, 42 йорт.

Гавами тыңлаулар Алексеевск муниципаль районының Кыркүл авыл жирлеге Советының 2006 елның 29 ноябрәндәге 24 номерлы карары белән расланган Алексеевск муниципаль районының Кыркүл авыл жирлегендә гавами тыңлауларны оештыру һәм үткәру тәртибенә туры китереп үткәрелә.

9. Комиссиягә жирлек Советы депутатларының төзәтмәләрен һәм гражданнарның элге карарга тәкъдимнәрен өйрәнәргә һәм гомумиләштерәргә, аларны эшләп бетерәргә һәм 25.04.2025 елга кадәр жирлек Советы каравына кертергә тиеш.

10. Элге карар, әгәр федераль законда башкасы каралмаган булса, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясындагы 8 өлеше нигезендә үз көченә керә.

11. Элге карарның үтәләшен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

**Кыркүл авыл жирлеге башлыгы,
Совет рәисе**

М.Р.Афанасьева

**Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл
жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проекты буенча гражданнар
тәкъдимнәрен исәпкә алу
ТӘРТИБЕ**

1. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл
жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проектына тәкъдимнәр Кыркүл авыл
жирлеге советына түбәндәге адрес буенча кертелә: ТР, Алексеевск районы, Кыркүл
авылы, Центральная урамы, 37 йорт, язма рәвештә төзәтмәләр таблицасы
рәвешендә:

№	Пункт, пунктча	Карар проекты тексты	Төзәтмә тексты	Төзәтмәләрне исәпкә алып проект тексты	Төзәтмә авторы (Ф. И. А., адрес, эш, уку урыны)

Тәкъдимнәр эш көннәрендә 8.00 сәгатътән 17.00 сәгатъкә кадәр гавами тыңлаулар
уздырылырга 7 көн кала кабул ителә.

2. Гавами тыңлауларда катнашу өчен гаризалар түбәндәге адрес буенча бирелә:
ТР, Алексеевск районы, Кыркүл авылы, Центральная урамы, 10 йорт, язма рәвештә
шәхсән яисә почта аша.

Гаризалар эш көннәрендә 8.00 сәгатътән 17.00 сәгатъкә кадәр кабул ителә.

3. Гражданнарның тәкъдимнәре эшче төркем тарафыннан теркәлә һәм карау
өчен Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл
жирлеге» муниципаль берәмлеге Советына һәм Башлыгына тапшырыла.

**Кыркүл авыл жирлеге башлыгы,
Совет рәисе**

М.Р.Афанасьева

Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проекты буенча гавами тыңлаулар уздыру ТӘРТИБЕ

1. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы проектына карау буенча гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә үткәрелә.
2. Гавами тыңлаулар Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, прокуратура, белгечләр, сәяси партияләр, башка иҗтимагый берләшмәләр вәкилләрен, белгечләрен, кызыксынган затларны чакырып үткәрелергә мөмкин.
3. Гавами тыңлауларда Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенң теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.
4. Катнашучыларны теркәү гавами тыңлаулар башлангырга 1 сәгать кала башлана.
5. Гавами тыңлауларда Уставка үзгәрешләр проектына кергән тәкъдимнәренә исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча оештыру комитеты рәисе рәислек итә.
6. Гавами тыңлаулар рәислек итүченң кереш сүзе белән ачыла, ул анда катнашучыларга тикшерелә торган мәсьәләләрнң асылы, тыңлауларны үткәру тәртибе турында хәбәр итә.
7. Гавами тыңлаулар беркетмәсен оештыру комитеты секретаре алып бара.
8. Төп доклад белән Устав проектына эшләү буенча оештыру комитеты җитәкчесе чыгыш ясай.
9. Төп докладтан соң сүз гавами тыңлауларда катнашу өчен чакырылган катнашучыларга бирелә.
10. Гавами тыңлауларда чыгыш ясау хокукына ия катнашучылар үз тәкъдимнәрен дәлилләү өчен гариза бирү вакытына карап чират тәртибендә чакырылалар.
11. Гавами тыңлауларда катнашучыларның чыгышлары расланган регламент нигезендә дәвам итәргә тиеш.
12. Гавами тыңлауларда катнашучылар чыгышлары тәмамланганнан соң рәислек итүче рәхсәте белән чыгыш ясаучыларга сораулар бирергә хокуклы.
13. Гавами тыңлауларда катнашучылар гавами тыңлаулар барышына тикшынырга, аларны бүлдерергә һәм үткәругә комачауларга хокуклы түгел.
14. Гавами тыңлаулар үткәргәндә тәртип саклау гавами тыңлауларда катнашу өчен мәҗбүри шарт булып тора.
15. Гавами тыңлаулар үткәру тәртибе бозылган очракта, рәислек итүче аларны тыңлаулар уздырыла торган бинадан алып ташлауны таләп итәргә хокуклы.

16. Чыгышлар тәмамлангач, рәислек итүче гавами тыңлаулар барышында әйтелгән тәкъдимнәрне, тәкъдимнәрне төгәлләштерү өчен оештыру комитеты секретарена сүз бирә ала.

17. Гавами тыңлауларда катнашучыларның барлык кисәтүләре һәм тәкъдимнәре гавами тыңлаулар беркетмәсенә кертелә. Гавами тыңлаулар беркетмәсенә оештыру комитеты рәисе һәм секретаре имза сала һәм Кыркүл авыл җирлеге Советы материалларында билгеләнгән тәртиптә саклана.

18. Гавами тыңлаулар нәтижәләре буенча бәяләмә гавами тыңлаулар секретариаты тарафыннан әзерләнә һәм халыкка житкерелергә тиеш.

19. Гавами тыңлауларны оештыру һәм матди-техник яктан тәэмин итү Кыркүл авыл җирлеге Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

**Кыркүл авыл җирлеге башлыгы,
Совет рәисе**

М.Р.Афанасьева

Бүлек I. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Статья 1. Авыл җирлеге һәм аның статусы

1. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге авыл җирлеге статусына ия.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге (алга таба-текст буенча-авыл җирлеге).

Муниципаль берәмлекнең кыскартылган исеме-ТР АМР Кыркүл авыл җирлеге.

3. «Кыркүл авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы составына керә.

Статья 2. Җирлекнең территориаль төзелеше

1. Җирлек территориясе составына торак пунктлар керә: Кыркүл авылы.

2. Җирлекнең административ үзәге: Кыркүл авылы.

3. Җирлек чикләре «Алексеевск муниципаль районы «муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 11-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Җирлек территориясе составына милек рәвешләренә һәм максатчан билгеләнешенә карамастан, җирләр керә. Муниципаль берәмлекнең гомуми мәйданы 4264 га тәшкил итә.

5. Җирлек чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Статья 3. Җирлекнең рәсми символлары

1. Авыл җирлеге тарихи, мәдәни, милли һәм башка җирле традицияләренә, үзенчәлекләренә чагылдыручы рәсми символлар билгеләргә хокуклы.

2. Рәсми символларны тасвирлау һәм әлеге символларны рәсми куллану тәртибе Җирлек Советының норматив хокукый акты белән раслана.

3. Җирлекнең рәсми символлары федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

Статья 4. Жирлекнең жирле үзидарәсе һәм аның хокукый нигезе

1. Жирлектә жирле үзидарә - Россия Федерациясе Конституциясендә, федераль законнарда, федераль законнарда билгеләнгән чикләрдә, шулай ук федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очрақларда халыкның турыдан-туры һәм (яисә) жирле үзидарә органнары аша, тарихи һәм башка жирле традицияләренә исәпкә алып, халык мәнфәгатьләренән чыгып, жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә мөстәкыйль һәм үз җаваплылыгында хәл итүне тәэмин итә торган үз властен гамәлгә ашыру рәвеше.

2. Жирлектә жирле үзидарә Жирлек чикләрендә гамәлгә ашырыла.

3. Жирле үзидарәнең хокукый нигезен халыкара хокукның гомумтанылган принциплары һәм нормалары, Россия Федерациясе халыкара шартнамәләре, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясенә алар нигезендә чыгарыла торган норматив хокукый актлары һәм башка федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, әлеге Устав, жирле референдумнарда һәм гражданнар җыеннарында кабул ителгән карарлар, башка муниципаль хокукый актлар тәшкил итә.

Статья 5. Жирлектә яшәүчеләрнең жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга хокукы

1. Жирлектә жирле үзидарә гражданнар тарафыннан референдум, сайлаулар һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрен кулланып, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлау һәм жирле үзидарәнең башка органнары аша гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек гражданнарының ихтыяр белдерүләренә иң югары турыдан-туры чагылышы булып жирле референдум һәм ирекле сайлаулар тора.

3. Гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга турыдан-туры, шулай ук үз вәкилләре аша җенесе, расасы, милләте, теле, чыгышы, мөлкәти һәм вазифаи хәле, дингә, инануларына, җәмәгать берләшмәләренә каравына бәйсез рәвештә тигез хокуклы.

Жирлек территориясендә даими яки нигездә яшәүче чит ил гражданнары жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

4. Сайлау хокукына ия гражданнар, жирлекнең жирле үзидарә органнарына сайларга һәм сайланьрга хокуклы.

5. Гражданнар муниципаль хезмәттән бертигез файдалана ала.

6. Һәр граждан турыдан-туры жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарә органнарының вазыйфаи затларына мөрәҗәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

7. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагылучы документлар һәм материаллар

белән танышу, шулай ук, әгәр законда башкача каралмаган булса, гражданнар тарафыннан жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында башка тулы һәм дәрәс мәғлүмәт алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

8. Жирлекнең жирле үзидарә органнары массакуләм мәғлүмәт чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка жирлекнең һәм аның аерым территорияләренең үсешенең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торақ-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр челтәрен үстерү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

9. Гражданнар, әгәр алар үз хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, судта норматив хокукый актларга, жирлекнең жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарә органнарының вазыйфай затларының гамәлләренә (гамәл кылмауларына) шикаять бирергә хокуклы.

Статья 6. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасы

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасына түбәндәгеләр керә: Жирлек Советы, Жирлек башлыгы, Жирлекнең Башкарма комитеты, әлеге Устав нигезендә төзелә торган башка жирле үзидарә органнары.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән башкарыла.

3. Жирлек Советының Жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртү турындагы карары, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очрақлардан тыш, әлеге карарны кабул иткән жирлек Советы вәкаләтләре вакыты чыкканнан соң да үз көченә керә.

Статья 7. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре.

1. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) Жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, Жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы хисапны төзү һәм раслау;

2) Жирлекнең жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) Жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәтенә ия булу, аннан файдалану һәм эш итү;

4) жирлек торақ пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәмин итү;

5) жирлек халкын элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

6) жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыру;

7) жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спорт үсеше өчен шартлар тәэмин итү, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндрү һәм спорт чараларын үткөрүне оештыру;

8) жирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) жирлек территориясен төзекләндрү кагыйдәләрен раслау, төзекләндрү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, аның предметы булып жирлек территориясен төзекләндрү кагыйдәләрен үтәү, социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы объектларының һәм күрсәтелә торган хезмәтләренә инвалидлар өчен үтемле булуын тәэмин итү таләпләрен үтәү, әлегә кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндрүне оештыру;

10) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәрә элементларына (федераль әһәмияттәгә автомобиль юлларынан, төбәк яки муниципаль әһәмияттәгә автомобиль юлларынан, муниципаль районның жирле әһәмияттәгә автомобиль юлларынан тыш), шәһәр чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирү, мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгару, дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыру;

11) Авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү өчен шартлар тудыру;

12) жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

15) жирләү урыннарын карап тоту һәм ритуаль хезмәтләр оештыру;

16) Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлек чикләрендә халыкны су белән тәэмин итүне, ташландык суларны агызуны, халыкны ягулык белән тәэмин итүне оештыру;

17) жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәгә автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә;

18) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калуға һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) жирлек халкының массакуләм ял итү өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны жиһазландыруны оештыру, гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына иреккә үтәп керүен тәэмин итүне дә кертеп;

20) Россия Федерациясе граждан законнары нигезендә үз белдегә белән төзелешне сүтү, үз белдегә белән корылган корылманы сүтү яки аны рөхсәт ителгән төзелеш, үзгәртеп кору, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән билгеләнгән капитал төзелеш объектларының чик параметрларына, территорияне

планлаштыру документларына яисә федераль законнарда билгелэнгән капиталъ төзелеш объектлары параметрларына мәжбүри таләпләргә туры китерү турында Карар кабул итү.

21) "Шәхси ярдәмче хужалык турында" 2003 елның 7 июлендәге 112-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гражданнар алып бара торган шәхси ярдәмче хужалыкларны хужалык кенәгәләрендә исәпкә алуны гамәлгә ашыру.

Статья 8. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының жирлекләренң жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) жирлек музейларын булдыру;

2) жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашу;

4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләренң хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм итү һәм жирлек территориясендә миллиәтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

6) жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;

7) муниципаль янғын сагы булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

10) "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданнарга муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү;

12) жирлек территориясендә яшәүче хужаларсыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру;

13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

14) инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын үстерүгә, адаптив физик культурага һәм жайлашу спортына ярдәм күрсәтү;

15) "Кулланучылар хокукларын яклау турында" 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру;

16) полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирү;

17) алкогольле, наркотик яки башка токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары әлеге маддәнең 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләргә хәл итәргә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 маддәсе нигезендә аларга тапшырылмаган башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга, әгәр федераль законнарда каралса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары компетенциясенә карамаган башка мәсьәләләргә хәл итәргә хокуклы, федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән үз компетенцияләреннән төшереп калдырылмаган дәүләт хакимияте органнары һәм жирле бюджетлар керемнәре исәбенә, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләренң өстәмә нормативлары буенча салым керемнәреннән тыш.

Статья 9. Муниципаль контроль

1. Федераль законнарда каралган мәсьәләләр буенча муниципаль контроль авыл жирлегә территориясендә төзелгән килешүләр нигезендә Алексеевск муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль контроль өлкәсендә авыл жирлегә башкарма комитетының вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) дәүләт контролен (күзәтчелеген), муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда бердәм дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыруда катнашу;

2) муниципаль берәмлек территориясендә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) башка вәкаләтләр «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлендәгә 248-ФЗ номерлы Федераль закон, башка федераль законнар нигезендә.

3. Муниципаль контроль төрләрен оештыру һәм гамәлгә ашыру «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлендәгә 248-ФЗ номерлы Федераль закон белән жайга салына.

Статья 10. Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашыру өчен бу максатларга матди ресурслар һәм финанс чаралары бүлеп бирелгән чикләрдә җаваплы.

3. Тапшырылган вәкаләтләргә гамәлгә ашыру дәүләт контролендә. Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен

гамәлгә ашыруны контрольдә тоту шартлары һәм тәртибе федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

4. Жирлек советы үз вәкаләтләре чикләрендә бирелгән аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен жирлекнең жирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалану очраklarын һәм тәртибен билгеләргә хокуклы.

5. Жирлекнең жирле үзидарә органнары «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда жирлек Советы тарафыннан әлегә вәкаләтләргә гамәлгә ашыруда катнашу хокукын гамәлгә ашыру турында Карар кабул ителгән очракта катнаша.

Статья 11. Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 12. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара мөнәсәбәтләргә түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) жирлекнең социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда жирлекнең жирле үзидарә органнарының катнашуы;

2) жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;

3) даими яисә вакытлыча координацияләү, консультатив, киңәшмә һәм башка эш органнарын булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында жирлек Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгеләнгән башка хезмәттәшлек формалары.

Бүлек II. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕҢ ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ РӘВЕШЛӘРЕ

Статья 13. Гражданнар тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу рәвешләре

Жирлек халкы турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыралар һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәгә рәвешләрдә катнашалар:

1) жирле референдум;

2) муниципаль сайлаулар;

3) жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү;

- 4) Жирлек чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) халык жыены;
- 6) гражданнарның хокукый инициативасы;
- 7) инициатив проектлар;
- 8) территорияль ижтимагый үзидарә;
- 9) авыл торак пунктының старостасы;
- 10) ачык тыңлаулар, ижтимагый фикер алышулар;
- 11) гражданнар жыелышы;
- 12) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 13) гражданнарны сораштыру;
- 14) жирле әһәмиятгә иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
- 15) жирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәжәгатьләре;
- 16) ижтимагый (консультатив) советлар төзү;
- 17) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.

Статья 14. Жирле референдум

1. Жирле референдум жирле әһәмиятгә мәсьәләләрне турыдан-туры гражданнар тарафыннан хәл итү максатларында 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә үткәрелә.

2. Жирле референдум Жирлекнең бөтен территориясендә үткәрелә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны жирлек чикләрендә урнашкан гражданнар катнаша ала. Россия Федерациясенең халыкара килешүләре нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә жирлек территориясендә даими яшәүче чит ил гражданны Россия Федерациясе гражданны кебек үк жирле референдумда катнаша.

4. Жирле референдум үткәрү турындагы карар Жирлек Советы тарафыннан кабул ителә:

- 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданнар;
- 2) уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка ижтимагый берләшмә инициативасы буенча;
- 3) жирлек Советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты житәкчесе, алар тарафыннан бергә тәкъдим ителгән.

5. Гражданнар, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләре инициативасы буенча жирле референдум билгеләү шарты булып әлеге инициативага ярдәм итү өчен имза жыю тора.

Референдум үткәрү инициативасын хуплау йөзеннән жыярга тиешле имзалар саны жирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының 5 процентын тәшкил итә, ләкин 25 имзадан да ким булмаска тиеш.

6. Референдум үткөрү инициативасы элге статьяның 4 өлешендәге 2 пункттында күрсәтелгән гражданның, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр тарафыннан күрсәтелсә, Федераль законда һәм аның нигезендә кабул ителә торган Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелә.

Жирлек Советы һәм авыл жирлеге башлыгы белән берлектә тәкъдим ителгән референдум үткөрү инициативасы жирлек Советы карары һәм жирлек башлыгы карары белән рәсмиләштерелә.

Күрсәтелгән инициативаны тәкъдим итү тәртибе жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Жирлек советы жирлек Советына жирле референдум билгеләнә торган документлар кергән көннән 30 көн эчендә жирле референдум билгеләргә тиеш.

Жирле референдум жирлек Советы тарафыннан билгеләнгән срокта билгеләнмәгән очракта, референдум гражданның, сайлау берләшмәләре, жирлек башлыклары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясе яисә прокурор мөрәҗәгәтләре нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд билгеләгән жирле референдум муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аның үткөрүне тәмин итү Россия Федерациясе субъекты дәүләт хакимиятенә башкарма органы яисә жирле референдум үткөрүне тәмин итү йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

8. Жирле референдумда кабул ителгән тавыш бирү нәтиҗәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткереләргә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар жирлек территориясендә мәҗбүри үтәләргә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфай затлары яки жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирле референдумда кабул ителгән карарның элге Уставта билгеләнгән вәкаләтләренә чикләү нигезендә үтәлешен тәмин итәләр.

11. Жирле референдум үткөрү, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга гражданның, жирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләтле дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаять биреләргә мөмкин.

12. Жирле референдумны әзерләү һәм үткөрү тәртибе 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 67-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән җайга салына.

Статья 15. Муниципаль сайлаулар

1. Жирлектә муниципаль сайлаулар жирлек Советына депутатлар, Жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзаларын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларын сайлау максатларында яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә үткәрелә.

2. Жирлек советына депутатлар сайлау мәжбүри, вакыт-вакыт булып тора һәм әлеге Уставта билгеләнгән срокларда үткәрелә. Депутат итеп 18 яшькә житкән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы сайлана ала.

3. Жирлек Советына сайлауларны билгеләү турындагы карар жирлек Советы тарафыннан 90 көннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Сайлауларны билгеләү турындагы карар массакуләм мәгълүмат чараларында рәсми рәвештә кабул ителгән көннән 5 көннән дә соңга калмыйча басылып чыгарга тиеш. Федераль закон белән билгеләнгән очракларда, жирлек советына депутатлар сайлау жирлекнең сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан тавыш бирү көненә кадәр 70 көннән дә соңга калмыйча билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатларын сайлауларны эзерләү һәм үткәрү закон һәм әлеге Устав нигезендә төзелә торган сайлау комиссияләре тарафыннан гамәлгә ашырыла.

5. Жирлек Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелә торган бер мандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын жыйган кандидат сайланган дип таныла. Әгәр Тавыш бирү бер кандидатура буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын жыйган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар тавышларны бертигез жыйса, алданрак теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

6. Жирлек Советы депутатын, жирле үзидарәнең сайланулы органы эгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затын сайлаулар федераль законда, Татарстан Республикасы Сайлау Кодексында һәм әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

7. Жирлек Советы депутатларын сайлау нәтижәләре рәсми рәвештә халыкка житкерелергә (бастырып чыгарылырга) тиеш.

Статья 16. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, сайлаучылар тарафыннан закон һәм әлеге устав белән билгеләнгән нигезләр һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

2. Депутатны чакыртып алу нигезләре булып, депутатның үзенә карата ышаныч уята торган һәм депутат, жирлек башлыгы вазифаларын үтәмәүдә, депутат, жирлек башлыгы статусына туры килми торган гамәлләр һәм Россия Федерациясе Конституциясенә, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарының һәм башка норматив хокукый актларының, әлеге Уставның һәм башка муниципаль хокукый актларның суд тәртибендә расланган конкрет хокукый карарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау) тора.

3. Жирлек Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирү Халык инициативасы белән үткәрелә.

4. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын тәкъдим итү һәм гражданнарның имзаларын жыю өчен, 10 кешедән

дә ким булмаган муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия кешеләрдән торган инициатив төркем оештырыла.

5. Инициатив төркем инициатив төркемне теркәү турындагы үтенеч белән жирлекнең сайлау комиссиясенә мөрәжәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә депутатның хокукка каршы конкрет карарга яисә гамәл кылмавына (гамәл кылмавына) аны чакыртып алу өчен нигез булып торган күрсәтмә булырга тиеш, аның фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, туган көне, сериясе, номеры һәм датасы, паспортны яки гражданның паспорттын алмаштыручы документның исеме яисә кодын күрсәтеп, шулай ук инициатив төркемнең һәр әгъзасының яшәү урыны һәм аның исеменнән жирлек территориясендә эш итәргә вәкаләтле затларның күрсәтелгән булырга тиеш. Инициатив төркемнең үтенечнамәсе күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзаланырга тиеш. Үтенечнамәгә депутатның күрсәтелгән хокукка каршы карары яисә гамәле (гамәл кылмавы) расланган суд карары беркетелгән булырга тиеш.

6. Инициатив төркемне теркәү, авыл жирлегә Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау өчен имзалар жыю, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум үткәрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм жирле референдум үткәрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә.

8. Жирлек сайлау комиссиясе инициатив төркемнең үтенечнамәсен караганда, жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләнгәндә, тиешле жирлек Советы депутаты аны чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирергә, кирәкле документлар тапшырырга хоуклы. Күрсәтелгән депутат сайлау комиссиясе, жирлек Советы утырышлары уздырылган көнгә кадәр өч көннән дә соңга калмыйча аларны үткәрү вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Авыл жирлегә Советы депутаты аны чакыртып алу буенча тавыш бирү уздырганда, сайлаучыларга аны чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча аңлатмалар бирү максатларында инициативалы төркем белән тигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлыгы, чакыртып алынган дип санала, әгәр чакыртып алу өчен тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның яртысыннан да ким булмаган өлеше тавыш бирсә.

11. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

12. Жирлекнең сайлау комиссиясе чакыртып алу буенча тавыш бирүгә рәсми нәтижә ясаганнан соң 5 көн эчендә инициатив төркемгә, жирлек советына һәм жирлек Советының тиешле депутатына аны чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижәләре турында язмача хәбәр итә.

Статья 17. Жирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрне үзгәртү, Жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның әлеге чикләрне үзгәртүгә, Жирлекне үзгәртеп коруга ризалыгын алу максатларында үткәрелә.

2. Жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясе өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 6.10.2003 ел №131-ФЗ Федераль закон белән билгеләнгән очракларда үткәрелә.

3. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм 2002 елның 12 июнендәге «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» гы 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрен исәпкә алып үткәрелә.

4. Жирлек чикләрен үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда жирлек халкының яртысыннан артыгы яки жирлекнең сайлау хокукына ия булган өлешендә катнашса, узган дип санала. Жирлек чикләрен үзгәртүгә халык ризалыгы, жирлекне үзгәртеп кору, әгәр күрсәтелгән үзгәрешләр өчен үзгәртеп кору тавыш бирүдә катнашкан халыкның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, алынган дип санала.

5. Чикләрне үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

Статья 18. Халык жыены

1. Гражданныр жыены халык тарафыннан турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу формасы булып тора.

2. Гражданныр жыены 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда һәм жирлек Советының муниципаль хокукый актларында каралган очракларда үткәрелә.

3. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очракларда гражданныр жыены үткәрелергә мөмкин:

1) составына торақ пункт кергән (Алексеевск муниципаль районы) жирлек чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча ,күрсәтелгән торақ пункт территориясен башка жирлек (Алексеевск муниципаль районы) территориясенә кертүгә китерәчәк;

2) Татарстан Республикасы Законы нигезендә Жирлек составына керүче торақ пункт территориясе өлешендә ,торақ пункт территориясенә әлеге өлешендә гражданнырның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча ;

3) авыл торақ пункттында авыл торақ пункты старостасы кандидатурасын тәкъдим итү, шулай ук авыл торақ пункты старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

4) авыл торак пункттында муниципаль хезмэт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмэт вазыйфасын биләүгә конкурс уздырганда конкурс комиссиясе составына кандидатуралар күрсәтү максатларында.

4. Гражданнар жыенын Жирлек башлыгы я сайлау хокукына ия, 10 кешедән дә ким булмаган торак пунктта яшәүчеләр төркеме инициативасы белән чакырыла ала.

5. Жыен үткөрү инициативасын хуплау йөзеннән жыелырга тиешле имзалар саны сайлау хокукына ия, торак пункт территориясендә даими яки нигездә яшәүче, яшәү урыны буенча теркәлгән гражданнар санының 5 процентын тәшкит итә, ләкин 25тән дә ким була алмый.

6. Жирлек башлыгы чакыра торган халык жыены жирлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив төркем тарафыннан чакырыла торган гражданнар жыены Жирлек Советы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләргә халык жыенын үткөрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итәләр, муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданнар жыенын хәл итүгә чыгарыла торган мәсьәләләр буенча материаллар белән Жирлек Советының муниципаль хокукый актлары нигезендә алдан ук танышалар.

8. Гражданнар жыены торак пункт территориясенә бер өлешендә, торак пункт территориясенә элеге өлешендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча үткәреләргә мөмкин.

Мондый жыен Жирлек Советы тарафыннан, кимендә 10 кеше яшәгән торак пункт территориясенә тиешле өлешендә яшәүчеләр инициативасы белән чакырыла.

Гражданнар жыены үткәрелә торган торак пункт территориясенә бер өлеш чикләре, жирле әһәмияттәге тиешле мәсьәләне хәл иткәндә, торак пункт территориясенә күрсәтелгән өлешендә яшәүчеләрнең гомуми мәнфәгатьләре критериеннән чыгып, жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

9. Гражданнар жыены анда сайлау хокукына ия торак пунктта яшәүчеләрнең яртысыннан артыгы (яисә аның территориясенә бер өлеш) яисә жирлектә яшәүчеләр катнашында хокуклы. Торак пунктта элеге торак пунктта яшәүчеләрнең бер үк вакытта бергә булу мөмкинлегенә булмаса, элеге Устав нигезендә гражданнар жыены этаплап, гражданнар жыенын үткөрү турында Карар кабул ителгәннән соң бер айдан да артмаган вакыт эчендә үткәрелә. Шулу вакытта элегрәк гражданнар жыенында катнашкан затлар тавыш бирүдә катнашуның алдагы этапларында катнашмый. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, халык жыены карары кабул ителгән дип санала.

10. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып торалар, Жирлек Башлыгы тарафыннан имзаланалар һәм Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертеләргә тиеш.

Статья 19. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Гражданнар элеге Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокуклы.

2. Сайлау хокукына ия гражданнарның инициатив төркеме, Жирлек Советының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртиптә, хокукый инициатива белән чыгыш ясарга мөмкин. Гражданнарның инициатив төркемнәренә минималь саны Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә һәм сайлау хокукына ия жирлек халкы саныннан 3 проценттан артмый.

3. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру максатларында гражданнар хокуклы:

- яшәү (эш) урыны буенча гражданнар жылышларын һәм хокукый чыгару инициативасы турында фикер алышу һәм тәкъдим итү буенча башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәрергә;

- хокукый инициативаны тәкъдим итүгә ярдәм итү өчен имзалар жыю буенча инициативалы төркемнәр булдыру;

- гражданнарның имзаларын жыю һәм законга каршы килми торган ысуллар белән хокукый инициативаны тәкъдим итү өчен агитация алып барырга.

4. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданнарга хокукый инициативаны гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты Жирлек Советының ачык сессиясендә, әлеге Устав нигезендә, ул кертелгән көннән өч ай эчендә компетенциясе кысаларында жирлек башлыгы тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позициясен белдерү мөмкинлегә тәмин ителергә тиеш.

7. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау процедурасы жирлек Советы Регламенты, Жирлек Башлыгының, авыл жирлегә Башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау нәтижеләре буенча кабул ителгән дәлилләнгән карар рәсми рәвештә аның инициатив төркеменә кергән гражданнарга язма рәвештә житкерелергә тиеш.

Статья 20. Инициатив проектлар

1. Жирлек халкы яки аның өлеше өчен өстенлекле булган чараларны тормышка ашыру, жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яки жирле үзидарә органнарына бирелгән башка мәсьәләләрне хәл итү максатыннан, жирлек башкарма комитетына инициативалы проект кертелергә мөмкин. Инициативалы проектлар гамәлгә ашырыла торган жирлек территориясенә бер өлешен билгеләү тәртибе жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

2. Инициатив проектны кертү инициативасы белән, уналты яшкә житкән һәм тиешле Жирлек территориясендә яшәүче кимендә ун гражданнан торган инициатив төркем, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, авыл торак пункты старостасы (алга таба - проект инициаторлары) чыгыш ясарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны Жирлек Советы карары белән киметелергә мөмкин. Проект инициаторы булу хокукы, Жирлек Советы карары нигезендә, шулай ук Жирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы башка затларга да бирелергә мөмкин.

3. Инициатив проект үз эченә түбәндәге мәгълүматларны алырга тиеш:

- 1) жирлек халкы яки аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган проблеманы тасвирлау;
- 2) әлеге проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;
- 3) инициативалы проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрен) тасвирлау;
- 4) инициативалы проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү;
- 5) инициативалы проектны гамәлгә ашыруның планлаштырылган сроклары;
- 6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынган затларның планлаштырылган (мөмкин) финанс, мөлкәт һәм (яки) хезмәт катнашуы турында белешмәләр;
- 7) инициативалы проектны гамәлгә ашыру өчен, планлаштырылган инициатив түләүләр күләменнән тыш, әлеге акчаларны файдалану күздә тотылган очракта, жирле бюджет акчалары күләмен күрсәтү;
- 8) Жирлек Советының норматив хокукый актында билгеләнгән тәртип нигезендә, чикләрендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак, жирлек территориясенә яисә аның өлешенә Күрсәтмә;
- 9) жирлек Советы карары белән каралган башка мәгълүматлар.

4. Жирлек Башкарма комитетына кертелгәнче инициатив проект гражданнар жыенында, жыелышында яисә конференциясендә, шул исәптән территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында яисә конференциясендә, инициатив проект турында фикер алышу, жирлектә яшәүчеләрнең яисә аның өлешенең мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатив проектны гамәлгә ашыруның максатчанлыгын билгеләү, шулай ук инициатив проектны хуплау турында гражданнарның жыены, жыелышы яисә конференциясе тарафыннан карар кабул итү максатларында каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер жыенда, бер жыелышта яки гражданнарның бер конференциясендә берничә инициативалы проект каралырга мөмкин.

Жирлек Советының норматив-хокукый акты белән гражданнарның инициатив проектка ярдәм итү турындагы мәсьәлә буенча фикерен ачыклау, шулай ук гражданнарны сораштыру, аларның имзаларын жыю юлы белән дә күздә тотылырга мөмкин.

Проект инициаторлары инициативалы проектны Жирлек башкарма комитетына керткәндә, аңа жыен, жыелыш яки гражданнар конференцияләре беркетмәсен, гражданнар арасында үткәрелгән сораштыру нәтижәләрен һәм (яки) жирлек халкының инициатив проектын яки аның өлешендә хуплавын раслаучы кул кую кәгазьләрен куялар.

5. Инициатив проектны Жирлек башкарма комитетына кертү турындагы мәгълүмат инициатив проект кертелгәннән соң өч эш көне эчендә «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль районның рәсми сайтында бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән белешмәләр, шулай ук проект инициаторлары турында мәгълүмат булырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар жирле администрациягә үз искәрмәләрен һәм инициатив проект буенча тәкъдимнәрен бирү мөмкинлегенә турында, аларны тәкъдим итү вакыты биш эш көненнән дә ким булмаска тиеш. Үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен уналтынчы

яшыкә житкән муниципаль берәмлек халкы жиберергә хоуклы. Әгәр жирле администрация әлеге мәгълүматны "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру мөмкинлеге булмаса, әлеге мәгълүмат әлеге Жирлек составына кергән муниципаль районның рәсми сайтында урнаштырыла.: <https://alekseevskiy.tatarstan.ru>. Авыл торак пунктында әлеге мәгълүмат староста тарафыннан авыл торак пункты гражданнына житкерелергә мөмкин.

6. Инициатив проект Жирлек башкарма комитеты тарафыннан кертелгән көннән соң 30 көн эчендә мәжбүри каралырга тиеш. Жирлек башкарма комитеты инициатива проектны карау нәтижеләре буенча түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) жирлек бюджеты турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә жирлек бюджеты проектны төзү һәм карау тәртибе (жирлек бюджеты турындагы карарга үзгәрешләр кертү) нигезендә инициативалы проектны хупларга һәм аның өстендә эшне дәвам итәргә;

2) инициативалы проектка ярдәм итүдән баш тартырга һәм инициативалы проектка ярдәм итүдән баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, проектны инициаторларына кире кайтарырга.

7. Жирлек башкарма комитеты инициатив проектка ярдәм итүдән баш тарту турында түбәндәге очракларның берсендә карар кабул итә:

1) инициатив проектны кертү һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

2) инициатив проектның федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, Татарстан Республикасы законнары һәм башка норматив хокукый актлары, жирлек уставы таләпләренә туры килмәве;

3) жирлекнең жирле үзидарә органнарында кирәкле вәкаләтләр һәм хокуклар булмау сәбәпле, инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкинлеге булмау;

4) жирлек бюджетының инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәк булган акчалар күләмендә акчалары булмау, аларны формалаштыру чыганагы инициативалы түләүләр булмау;

5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтижелерәк ысул белән хәл итү мөмкинлеге булу;

6) инициатив проектны конкурс нигезендә сайлап алуны узмаган дип тану.

8. Жирлекнең башкарма комитеты, ә әлеге статьяның 7 өлешендәге 5 пунктында каралган очракта, проект инициаторларына инициатив проектны бергәләп эшләп бетерергә, шулай ук аны башка муниципаль берәмлекнең яки дөүләт органының жирле үзидарә органына аларның компетенциясе нигезендә тәкъдим итәргә тиеш.

9. Инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткөрү тәртибе Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

10. Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән финанс ярдәме алу өчен тәкъдим ителә торган инициатив проектларга карата инициатив проектларда булырга тиешле белешмәләр составына таләпләр, инициатив проектларны карау тәртибе, шул исәптән аларны хуплаудан баш тарту өчен нигезләр, мондый инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алу тәртибе һәм критерийлары Татарстан Республикасы законы һәм (яисә) башка

норматив хокукый акты нигезендә билгеләнә. Бу очракта әлеге статьяның 3, 6, 7, 8, 9, 11 һәм 12 өлешләрендәге таләпләр кулланылмый.

11. Әгәр Жирлек башкарма комитетына берничә инициатив проект кертелгән булса, шул исәптән өстенлекле проблемаларны тасвирлаучы, Жирлек башкарма комитеты конкурс нигезендә сайлап алуны оештыра һәм бу хакта проект инициаторларына хәбәр итә.

12. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү коллегияль органга (комиссиягә) йөкләнә, аның формалаштыру һәм эшчәнлек тәртибе Жирлек Советының норматив хокукый акты билгеләнә. Коллегияль орган (комиссия) составы Жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан формалаштырыла. Шул ук вакытта коллегияль орган (комиссия) әгъзаларының гомуми саныннан яртысы Жирлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Проект инициаторларына һәм аларның вәкилләренә конкурс нигезендә сайлап алуны уздырганда коллегияль орган (комиссия) инициативалы проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен бәян итү мөмкинлеге тәэмин ителергә тиеш.

13. Проект инициаторлары, жирлек территориясендә яшәүче башка гражданнар, гражданнар жыены, жыелышы яки конференциясе белән вәкаләтле затлар, шулай ук Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган башка затлар инициатив проектны Россия Федерациясе законнарына каршы килми торган рәвешләрдә гамәлгә ашыруны ижтимагый контрольдә тотарга хокуклы.

14. Жирлек башкарма комитетының инициатив проектны каравы, инициатив проектны тормышка ашыруның барышы, шул исәптән акча средстволарыннан файдалану, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәт һәм (яисә) эш белән катнашуы турында мәгълүмат «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында: <https://alekseevskiy.tatarstan.ru>. веб-адресы буенча басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Жирлек Башкарма комитетының инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтижәләре турында хисап, инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланганнан соң 30 календарь көн эчендә, «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм түбәндәге адрес буенча урнаштырылырга тиеш: <https://alekseevskiy.tatarstan.ru>. Авыл торак пунктында әлеге мәгълүмат авыл торак пунктының старостасы тарафыннан гражданнарга житкерелергә мөмкин.

Статья 21. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Жирлектә территориаль ижтимагый үзидарә турыдан-туры халык тарафыннан гражданнар жыелышлары һәм конференцияләре үткәрү юлы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Территориаль жәмәгәтчелек үзидарәсе гражданнар яшәешенә түбәндәге территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күп фатирлы торак йорт подъезды; күп фатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; Жирлек булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль ижтимагый үзидарэ гамэлгэ ашырыла торган территория чиклэре элге территориядэ яшәүче халык тәкъдиге буенча жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Территориаль ижтимагый үзидарэ гамэлгэ ашырыла торган Территория башка шундый ук Территория составына керә алмый.

5. Территориаль ижтимагый үзидарэ территорияль ижтимагый үзидарэ уставы теркәлү вакытыннан бирле Жирлек Советы тарафыннан гамэлгә куелган дип санала. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү тәртибе элге Устав һәм (яки) Жирлек Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

6. Территориаль ижтимагый үзидарэ аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

7. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставында билгеләнә:

1) ул гамэлгә ашырыла торган территория;

2) территорияль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территорияль ижтимагый үзидарэ органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм эш итү тәртибе;

6) территорияль ижтимагый үзидарәне гамэлгә ашыруны туктату тәртибе.

8. Территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегә мәсьәләләре буенча гражданныр жылышылары, конференцияләре аның Уставы нигезендә чакырыла.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамэлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданныр жылышы, әгәр анда уналты яшкә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамэлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданныр конференциясе тулы хокуклы санала, әгәр анда уналты яшкә житкән тиешле территориянең кимендә өчтән берен тәшкит итүче гражданныр жылышыларында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнашса.

10. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамэлгә ашыручы гражданныр жылышының, конференцияләренә аерым вәкаләтләренә керә:

1) территорияль ижтимагый үзидарэ органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территорияль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;

4) территорияль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенә төп юнәлешләрен билгеләү;

5) территорияль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

6) территорияль ижтимагый үзидарэ органнары эшчәнлегә турындагы хисапларны карау һәм раслау;

7) инициативалы проектны тикшерү һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү.

11. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:

- 1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатләрән тәкъдим итәләр;
- 2) гражданнарның жылышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәмин итәләр;
- 3) территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, территориаль ижтимагый үзидарә органнары һәм жирле үзидарә органнары арасындагы килешү нигезендә дә, жирле бюджет акчаларыннан файдаланып, башка хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашыра алалар;
- 4) әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларын Жирлек Советына, Жирлек башлыгына һәм Жирлек башкарма комитетына кертергә хокуклы.

12. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары инициатив проектны проект инициаторлары сыйфатында тәкъдим итә алалар.

13. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчалар бүлөп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Статья 22. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру максатларында, халык инициативасы белән, Жирлекнең жирле үзидарә органнары инициативасы белән, территориаль ижтимагый үзидарә Уставы проекты эшләүне һәм территориядә яшәүче гражданнарның жылышларын оештыруны гамәлгә ашыручы инициатив төркем оештырыла, аның чикләрендә әлеге территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла.

2. Гражданнар жылышы жирлекнең тиешле территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләр буенча Жирлек Советында гражданнар жылышын тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилле (вәкилләрен) билгели.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә территориаль ижтимагый үзидарә уставы теркәлү вакытыннан Жирлек Советы тарафыннан гамәлгә куелган дип санала.

Статья 23. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен гражданнар жылышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) Жирлек Башлыгына тапшыра:

1) территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданнар жылышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;

2) территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында карар кабул ителгән гражданнар жылышының беркетмәсе, анда, фамилиясен, исемен, этисенең исемен, туган көнен, сериясен, паспорт бирү номерын һәм датасын, гражданин паспортын

алыштыручы документны, һәр вәкаләтле вәкилнең яшәү урыны адресын күрсәтеп, гражданнар жыелышының беркетмәсе.;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.

2. Башка документларны тапшыру турындагы таләп, әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, рөхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә документлар алу турында, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

3. Жирлек Башлыгы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән ике атна эчендә аның уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында Жирлек Советы карары проектын алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм жирлек Советы утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

5. Жирлек Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында яисә аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә, әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алганнан соң 30 көн эчендә Жирлек Башлыгы тарафыннан кабул ителә. Уставны теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигезләр булырга мөмкин:

1) территориаль иҗтимагый үзидарә уставының нормалары Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, жирлек Уставына, башка муниципаль хокукый актларға каршы килү;

2) әлеге Уставның 21 маддәсендәге 4 пункты таләпләрен үтәмәү.

7. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территориаль иҗтимагый үзидарә оештыруның максатка ярашсызлыгы аркасында рөхсәт ителми.

8. Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилленгән карар өч көн дәвамында рәсми рәвештә гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) язма рәвештә җиткерелергә тиеш.

9. Жирлек Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе, аны теркәү турындагы тамга белән, гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе жирлек Советында саклана.

10. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә Жирлек Советы тарафыннан теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

Статья 24. Авыл торак пункты старостасы

1. Жирле үзидарә органнары һәм авыл торак пунктында яшәүчеләрнең үзара хезмәттәшлеген оештыру өчен, жирлектә урнашкан торак пунктта жирле эһәмияткә

ия булган мәсьәләләрне хәл иткәндә авыл торак пункты старостасы билгеләнергә мөмкин.

2. Авыл торак пункты старостасы авыл торак пунктының гражданнар жыены тәкъдиме буенча составына әлеге авыл торак пункты кәргән жирлек Советы тарафыннан билгеләнә. Авыл торак пункты старостасы шушы авыл торак пункты территориясендә яшәүче һәм актив сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданнары йә гражданнар жыены тәкъдим иткән көнгә 18 яшькә житкән һәм шушы авыл торак пункты территориясендә урнашкан торак урыны булган Россия Федерациясе гражданнары арасыннан билгеләнә.

3. Авыл торак пункты старостасы дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны биләүче зат булып тормый, муниципаль берәмлек вәкиллекле органының үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыручы муниципаль вазыйфасыннан яисә муниципаль хезмәт вазыйфасыннан тыш, жирле үзидарә органнары белән хезмәт мөнәсәбәтләрендә һәм аларга турыдан-туры бәйлә башка мөнәсәбәтләрдә була алмый.

Тарихи һәм башка жирле традицияләрне исәпкә алып, Татарстан Республикасы законы белән торак пункт старостасы вазыйфасының башка атамасы билгеләнергә мөмкин.

4. Авыл торак пунктының старостасы итеп түбәндәге кеше билгеләнә алмый:

1) үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыручы муниципаль берәмлек вәкиллекле органы депутатының муниципаль вазыйфасыннан тыш, дәүләт вазыйфасын, дәүләт граждан хезмәте вазыйфасын, муниципаль вазыйфаны биләүче яисә муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүче;

2) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылган;

3) юкка чыгарылмаган яки алынмаган хөкем ителүе бар.

5. Торак пунктның старостасының вәкаләтләре срогы муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә һәм ул ике елдан ким һәм биш елдан да артык була алмый.

Авыл торак пункты старостасының вәкаләтләре әлеге авыл торак пункты кәргән Жирлек Советы карары белән, авыл торак пункты гражданнары жыены тәкъдиме буенча, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131 - ФЗ номерлы Федераль законның 40 статьясындагы 10 өлешенәң 1-7 пунктларында билгеләнгән очрақларда вакытыннан алда туктатыла.

6. Авыл торак пункты старостасы, аңа йөкләнгән бурычларны хәл итү өчен:

1) авыл торак пунктында жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү мәсьәләләре буенча жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр, һәм башка оешмалар белән хезмәттәшлек итә;

2) халык белән, шул исәптән гражданнар жыеннарында, жыелышларында, конференцияләрендә катнашу юлы белән дә хезмәттәшлек итә, мондый чаралар нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан мәжбүри карап тикшереләргә тиешле мөрәжәгатьләрне һәм тәкъдимнәрне, шул исәптән рәсмиләштерелгән муниципаль хокукый актлар проектлары рәвешендә рәсмиләштерелгән мөрәжәгатьләрне һәм тәкъдимнәрне жиберә;

3) жирле үзидарә оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча авыл торак пунктында яшәүчеләргә хәбәр итә, шулай ук жирле үзидарә органнарыннан алынган башка мәгълүматны аларга житкерүдә ярдәм итә;

4) жирле үзидарэ органнарына гавами тыңлаулар һәм ижтимагый фикер алышулар оештыруда һәм үткәрүдә, авыл торак пункттында аларның нәтижэләрен халыкка житкерүдә ярдәм итә;

5) авыл торак пункттында яшәүчеләр өчен өстенлекле әһәмияткә ия булган мәсьәлэләр буенча инициатив проект кертү турында инициатива белән чыгыш ясарга хокуклы;

6) Жирлек Советының әлеге Уставта һәм (яисә) норматив хокукый актында каралган башка вәкаләтләрне һәм хокукларны Татарстан Республикасы Законы нигезендә гамәлгә ашыра.

7. Эшчәнлек гарантияләре һәм авыл торак пункт старостасының статусының башка мәсьәлэләре әлеге Устав һәм (яисә) Жирлек Советының норматив хокукый акты белән Татарстан Республикасы Законы нигезендә билгеләнергә мөмкин.

Статья 25. Гавами тыңлаулар, ижтимагый фикер алышулар

1. Жирлек Советы, Жирлек башлыгы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәлэләр буенча муниципаль хокукый актлар проектларын тикшерү өчен халык алдында тыңлаулар үткәрергә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы инициативасы белән үткәрелә.

Халык яки авыл Жирлеге Советы инициативасы белән үткәрелә торган ачык тыңлаулар Жирлек Советы, ә Жирлек Башлыгы инициативасы белән Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

3. Ачык тыңлауларга чыгарылырга тиеш:

1) Жирлек Уставы проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, жирлек Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Россия Федерациясе субъекты законнары нигезләмәләрен әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында төгәл янадан күрсәтү формасындагы үзгәрешләр кертелгән очраклардан тыш;

2) Жирлек бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) Жирлекнең социаль-икътисадый үсеше стратегиясе проекты;

4) Жирлекне үзгәртеп кору мәсьәлэләре, «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 маддәсе нигезендә жирлекне үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән яисә гражданныр жыеннарында белдерелгән Жирлек халкының ризалыгын алу таләп ителә торган очраклардан тыш.

4. Гавами тыңлаулар үткәрү турындагы карар, әгәр законнарда башкасы каралмаган булса, Жирлек Советы яисә Жирлек Башлыгы тарафыннан муниципаль хокукый акт проекты каралган көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар, әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса, гавами тыңлаулар үткәргән көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча, гавами тыңлаулар уздыру вакыты һәм урыны күрсәтелгән тиешле муниципаль хокукый акт проекты басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

6. Гавами тыңлаулар үткәрү турындагы карар басылып чыккан көннән алып һәм алар үткәрелгән көнгә кадәр жирлек башлыгына халык алдында тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язмача тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль хокукый акт проектына карата ачык тыңлауларга чыгарыла торган

төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жиһбәрергә хокуклы. Жирлек башлығы кергән тәкъдимнәргә һәм искәрмәләргә гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр гавами тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Гавами тыңлаулар, гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, муниципаль хокукый акт проекты карау көненә 7 көннән дә соңга калмыйча үткәрелә. Халык алдында тыңлаулар белгечләр, экспертлар, кызыксынган затларны чакырып үткәрелә.

8. Гавами тыңлаулар үткәрү нәтижәләре буенча жирле үзидарә органнары һәм жирлекнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, алар компетенциясенә гавами тыңлауларга чыгарылган муниципаль хокукый акт проекты кабул итү кертелгән.

9. Гавами тыңлаулар нәтижәләре, кабул ителгән карарларның дәлилләнгән нигезләнүен дә кертеп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 3 көннән дә соңга калмыйча, гамәлдәге законнарда башкача каралмаган булса, бастырып чыгарылырга тиеш.

10. Гавами тыңлауларны оештыру һәм үткәрү тәртибе Жирлек Советы тарафыннан расланган ачык тыңлаулар турында Нигезләмә белән билгеләнә, ул жирлек халкына гавами тыңлаулар үткәрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итүне, муниципаль хокукый акт проекты белән алдан танышуны, шул исәптән аны «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча урнаштыруны күздә тотарга тиеш: <https://alekseevskiy.tatarstan.ru/>, жирлек халкы тарафыннан фикер алышуга чыгарылган муниципаль хокукый акт проекты буенча үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен, шул исәптән рәсми сайт аша, жирлек халкын гавами тыңлауларда катнашуны, гавами тыңлаулар нәтижәләрен бастырып чыгаруны (халыкка житкерүне), кабул ителгән карарларның дәлилләнгән нигезләнүен дә кертеп, аларны рәсми сайтка урнаштыру юлы белән бирү мөмкинлеге.

Жирлек Советының норматив-хокукый актлары нигезендә, әлеге өлешнең беренче абзацында күрсәтелгән материалларны һәм мәгълүматларны урнаштыру, жирлек халкы тарафыннан муниципаль хокукый акт проекты буенча үз искәрмәләрен һәм тәкъдимнәрен бирү мөмкинлеген тәмин итү, шулай ук жирлек халкының гавами тыңлауларда катнашу өчен, рәсми сайтның мондый максатлары өчен мәжбүри файдалану таләпләрен үтәп, «Дәүләт һәм муниципаль хезмәтләрнең (функцияләрнең) Бердәм порталы» федераль дәүләт мәгълүмат системасы кулланылырга мөмкин дип билгеләнергә мөмкин, әлеге статьяның максатлары өчен аны куллану тәртибе Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә.

11. Гавами тыңлауларны үткәрү тәртибе шулай ук шәһәр төзелеш эшчәнлеге турындагы закон нигезләмәләрен исәпкә алып, Жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнергә мөмкин.

12. Генераль план проекты, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре проекты, Территорияне планлаштыру проекты, территорияләргә межалау проекты, территорияләргә төзекләндерү кагыйдәләре проекты, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кергүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал төзелеш объектын шартлы рәвештә рөхсәт ителгән

файдалануга рөхсәт бирү турындагы карарлар проектлары, капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзелешнең, реконструкцияләүнең чик параметрларыннан читкә китүгә рөхсәт бирү турындагы карарлар проектлары буенча, жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан файдалану рөхсәт ителгән бер төрне башка төргә үзгәртү мәсьәләләре буенча, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләренең расланган кагыйдәләре булмаган очракта, шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезендә, гавами тыңлаулар яисә жәмәгать тыңлаулары үткәрелә.

Статья 26. Гражданнар жыелышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү, инициативалы проектларны кертү һәм аларны карау, муниципаль берәмлек территориясә өлешендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча фикер алышу өчен гражданнар жыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнар жыелышлары микрорайоннар, торак массивлар, кварталлар, урамнар, торак йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очракларда үткәрелә.

3. Жирлек Советы яисә авыл Жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар жыелышы Жирлек Советы яисә Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм әлегә территорияләрдә урнашкан предприятие, учреждение, оешма житәкчеләре, жыелышта катнашырга хокуклы гражданнар саныннан кимендә 10 процент тәшкил иткән гражданнар төркеменен язмача тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карап тикшерүгә чыгарыла торган мәсьәләләр исемлегенә, жыелышны үткәрү вакыты һәм урыны булырга тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә жыелышны үткәрү инициативасы белән бер төркем гражданнар - бу гражданнар мөрәжәгать итсә, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урынын күрсәтеп.

Жирлек Советы якындагы сессиядә гражданнар жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимне карый.

Жирлек советы гражданнарның жыелышын үткәрүдән аның максатка яраксызлыгы аркасында баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

Гражданнар жыелышында инициатив проектларны кертү һәм аларны карау мәсьәләләре буенча уналтынчы яшькә житкән тиешле территориядә яшәүчеләр катнашырга хокуклы. Инициатив проектларны кертү мәсьәләләрен карау һәм

тикшерү максатларында гражданныр жыелышын билгеләү һәм уздыру тәртибе муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

6. Гражданныр жыелышын үткәрү вакыты һәм урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр жыелыш уздырылган көнгә кадәр жиде көннән дә сонга калмыйча, массакуләм мәгълүмат чараларын, почта хәбәрләрен, һәр фатирны (шәхси) йөрөп, белдерүләр һәм башка мөмкин булган чараларны кулланып хәбәр итәләр.

Гражданныр жыелышына әзерлек һәм аны үткәрүне Жирлек Башкарма Комитеты тәмин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлеге территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия 18 яшькә житкән гражданныр катнаша ала. Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданнырның гомуми саны муниципаль сайлаулар уздырганга файдаланыла торган Россия Федерациясе чикләрендә булу урыны һәм яшәү урыны буенча Россия Федерациясе гражданнырын теркәүне исәпкә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Гражданныр жыелышы жыелышта катнашырга хокуклы гражданныр саныннан кимендә өчтән бер өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыелышта катнашкан гражданнырның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданныр жыелышы жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәнен вазыйфай затларына мөрәжәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнен вазыйфай затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданныр жыелышын бирергә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданныр жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән аның компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданныр жыелышы тарафыннан кабул ителгән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнен вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, әгәр мөрәжәгатьләрдә булган мәсьәләләрне хәл итү алар компетенциясенә керә икән, язмага жавап жибәрелә.

11. Гражданныр жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе, шулай ук гражданныр жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

12. Гражданныр жыелышы нәтижеләре рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

Статья 27. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм жирлектәге барлык халык вәкилләренә фикерен ачыклау зарурилыгы очрагында үткәрелә. Жирлекнең тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасынан гражданныр конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданныр жыелышын чакыру авырайган, шул исәптән тиешле территориядә яшәүче һәм гражданныр жыелышында катнашырга хокуклы кешеләр саны 100 кешедән артып киткән очрақларда үткәрелә.

2. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышының вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы инициативасы белән үткәрелә. Жирлек Советы яки Жирлек башлыгы инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән үткәрелә торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы), әгәр анда сайланган делегатларның яртысыннан артыгы катнашса, хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

5. Гражданнарны (делегатлар жыелышларын) билгеләү һәм үткәрү, делегатларны сайлау тәртибе әлегә Устав һәм Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә,

6. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган тәртиптә һәм очракларда билгеләнә һәм үткәрелә.

7. Гражданнар (делегатлар жыелышлары) конференциясе нәтижеләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми халыкка житкерелергә (бастырып чыгарылырга) тиеш.

Статья 28. Гражданнардан сораштыру

1. Гражданнарны сораштыру Жирлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясенә бер өлешендә, халыкның фикерен ачыклау һәм жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары тарафыннан карарлар кабул иткәндә исәпкә алу өчен үткәрелә.

Сораштыру нәтижеләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнарны сораштыруда сайлау хокукына ия гражданнар катнаша ала. Гражданнарның инициатив проектны яклауга карата фикерләрен ачыклау мәсьәләсе буенча үткәрелгән сораштыруда уналты яшькә житкән инициативалы проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган Жирлек яки аның бер өлешендә яшәүчеләр катнашырга хокуклы.

3. Гражданнарны сораштыру инициатива буенча үткәрелә:

1) Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы-жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - Жирлек жирләренең максатчан билгеләнешен республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен;

3) уналтынчы яшькә житкән инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителгән Жирлек халкы яисә аның өлешендә яшәүчеләр - әлегә инициатив проектны яклауга гражданнарның фикерен ачыклау өчен.

4. Гражданнарны сораштыру билгеләү һәм үткәрү тәртибе элге Устав һәм (яисә) Татарстан Республикасы Законы нигезендә Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турында карар жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнар арасында сораштыру үткәрү өчен Алексеевск муниципаль районының рәсми сайты «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә түбәндәге веб-адрес буенча файдаланырга мөмкин: <https://alekseevskiy.tatarstan.ru/>.

Жирлек Советының гражданнарны сораштыруны билгеләү турындагы карарында билгеләнә:

- 1) сораштыру үткәрү датасы һәм сроклары;
- 2) сораштыру уздырганга тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителә торганнар) мәсьәләне (мәсьәләләрне) формулировкалау;
- 3) сораштыру үткәрү методикасы;
- 4) сораштыру кәгазе формасы;
- 5) сораштыруда катнашучы гражданнарның минималь саны;
- 6) «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтынан <https://alekseevskiy.tatarstan.ru/> файдаланып, гражданнар арасында сораштыру уздырган очракта, сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Гражданнарга, гражданнардан сораштыру үткәрү турында аны үткәрү алдыннан кимендә 10 көн кала хәбәр ителергә тиеш.

7. Гражданнарны сораштыруны әзерләүгә һәм үткәрүгә бәйлә чараларны финанслау гамәлгә ашырыла:

- 1) Жирлек бюджеты акчалары исәбеннән-Жирлекнең жирле үзидарә органнары яки Жирлек халкы инициативасы буенча сораштыру үткәргәндә;
- 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганга.

8. Сораштыру нәтижәләре аны үткәргәннән соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән теләсә кайсы граждан таныша ала. Сораштыру нәтижәләре Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул иткәндә мәжбүри исәпкә алынырга тиеш.

Статья 29. Жирле әһәмияттәге иң мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Муниципаль хокукый актлар проектларын һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына чыгару турындагы карар Жирлек Советы тарафыннан үз инициативасы яисә тиешле территориядә яшәүче гражданнар таләбе буенча Жирлек Советы билгеләгән тәртиптә кабул ителә.

2. Муниципаль хокукый акт проекты тексты һәм халык фикер алышуына чыгарыла торган мәсьәләләр буенча башка материаллар, аларны халык фикер алышуына чыгару турында Карар кабул ителгәннән соң биш көннән дә соңга калмыйча, массакүләм мәгълүмат чараларында басылып чыга, Жирлек халкына

танышу өчен мөмкин булган урыннарда жибәрелә, башка ысуллар белән халыкка игълан ителә.

3. Халык фикер алышуына мәсьәлә чыгару белән бер үк вакытта Жирлек Советы фикер алышу барышында кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне карау эшен оештыру вакытын һәм тәртибен билгели, әлеге максат өчен махсус комиссия төзиләр.

4. Жирлек Советы жирле әһәмияткә ия булган муниципаль хокукый актлар проектлары һәм башка мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышуны тәмин итә, моның өчен кирәкле шартлар тудыра.

5. Халык фикер алышуына чыгарылган мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр Жирлек Советына юллана.

6. Муниципаль хокукый акт проектлары һәм жирле әһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр Жирлек Советы тарафыннан карала.

7. Халык фикер алышуы нәтижәләре турында халыкка бер ай вакыт эчендә хәбәр ителә.

Статья 30. Жирле үзидарә органнарына гражданнар мөрәжәгәте

1. Гражданнар Жирлекнең жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм күмәк мөрәжәгать итәргә хокуклы.

2. Гражданнар мөрәжәгатьләре «Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 2 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнар мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен Жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы.

Статья 31. Жирлекнең ижтимагый (консультатив) советлары

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар эшлөгәндә һәм гамәлгә ашырганда халыкның ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә җәмәгать контролен гамәлгә ашыру максатларында Жирлекнең Ижтимагый Советы барлыкка килә.

2. Жирлекнең Ижтимагый Советы жирлек халкының, ижтимагый берләшмәләреннән һәм башка коммерцияле булмаган оешмаларның үз теләге белән катнашуы нигезендә формалаша.

3. Жирлекнең Ижтимагый Советын формалаштыру тәртибе, аның утырышларын үткөрү һәм карарлар кабул итү тәртибе, мәгълүмат бирү, консультация бирү һәм башка мәсьәләләр буенча Жирлекнең жирле үзидарә органнарының хокуклары, бурычлары һәм җаваплылыгы, аны тарату процедурасы, шулай ук аны оештыру һәм эшчәнлегеннән башка мәсьәләләре Жирлек Советы тарафыннан расланган Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Башка ижтимагый (консультатив) Советлар Жирлекнең жирле үзидарә органнарында аларның карарлары нигезендә барлыкка килергә мөмкин.

5. Ижтимагый (консультатив) Советларда эш ижтимагый башлангычларда алып барыла.

Статья 32. Гражданнарның жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруы һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка рәвешләре

1. Әлеге Уставта каралган федераль законнар нигезендә халык тарафыннан турыдан-туры жирле үзидарә гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы белән беррәттән гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясә Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формаларда катнашырга хокуклы.

2. Жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры катнашуы һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклелек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары халыкка жирле үзидарәдә яшәүчеләрнең турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III бүлек. ЖИРЛЕК СОВЕТЫ

Статья 33. Жирлек Советы - жирле үзидарәнең вәкиллекле органы

1. Жирлек Советы Жирле үзидарәнең даими эшләүче коллегиаль вәкиллекле органы булып тора.

2. Жирлек Советының рәсми атамасы-Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлегә» муниципаль берәмлеге Советы. Кыскартылган исеме- Кыркүл авыл жирлегә Советы. (алга таба текст буенча- Жирлек Советы).

3. Жирлек Советының вәкаләтләре вакыты-5 ел.

4. Жирлек Советы Жирлек халкына хисап тотә һәм аның контролендә була.

5. Жирлек Советының исеме язылган мөһерә, бланклары бар.

6. Жирлек Советы эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары Жирлек бюджетында Россия Федерациясә бюджетларының чыгымнары классификациясә нигезендә аерым юл белән карала.

Статья 34. Жирлек Советы составы

1. Жирлек Советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы 7 депутаттан тора.

2. Жирлек Советы аның составына жирлек Советының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән ике депутат сайланганда тулы вәкаләтле булып тора.

Статья 35. Жирлек советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тудырыла.

2. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакыты биш ел тәшкил итә, вәкаләтләре даими булмаган рәвештә гамәлгә ашырыла. Даими нигездә бер Жирлек Советы депутаты эшли ала. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре аны сайлаудан башлана һәм яңа чакырылыш Жирлек Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

3. Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен даими булмаган рәвештә гамәлгә ашыру өчен эш урынын (вазыйфасын) саклап калу гарантияләне, аның дәвамлылыгы әлеге устав белән Татарстан Республикасы Законы нигезендә билгеләнә һәм аена дүрт эш көне тәшкил итә.

4. Жирлек Советы депутаты, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, башка муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты вәкаләтләрен бер үк вакытта үти алмый.

Жирлек Советы депутаты, әлеге Уставта билгеләнгән очраклардан тыш, депутат эшчәнлеген даими булмаган нигездә, төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.

5. Жирлек Советы депутаты жирлек Советы тарафыннан расланган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә, шул исәптән депутатның түбәндәге бурычларын үтәргә тиеш:

1) шәхсэн яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләренә хәл иткәндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфаи затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм граждандар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;

2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә Жирлек Советы абруена зыян китерергә сәләтле низаглы ситуацияләрдән котылырга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәэсир итә яки йогынты ясый ала торган ситуациядә - бу хакта Жирлек Советына хәбәр итәргә һәм әлеге мәнфәгатьләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнәлтелгән аның карарын үтәргә;

4) Жирлек Советында билгеләнгән Халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә белән бәйле булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы мәгълүматка кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәү белән бәйле рәвештә аңа билгеле булган мәгълүматларны таратмаса һәм кулланмаса;

6) физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күнел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләүләр) депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә акчалата бүләк алмаса.

6. Үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыручы депутат хокуклы түгел:

1) эшмәкәрлек эшчәнлегенә белән шәхсэн яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә;

2) түбәндәге очраклардан тыш, коммерцияле яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга:

а) сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органында, шул исәптән жирле үзидарә органында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлаулы

органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында түләүсез нигездә катнашу, съездда (конференциядә) яисә башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләре ширкәтләренең гомуми жыелышында катнашу;

б) Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Рәисенә (Татарстан Республикасы Премьер-министрына) алдан хәбәр итеп (сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органында, шул исәптән жирле үзидарә органында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлаулы органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында түләүсез нигездә катнашудан, съездда (конференциядә) яисә башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләре ширкәтләренең гомуми жыелышында катнашудан тыш;) коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә түләүсез нигездә катнашу;

в) Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре Советында, Муниципаль берәмлекләрнең бүтән берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим итү;

г) муниципаль берәмлек исемнән оешманы гамәлгә куючы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен яисә муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталында өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгеләүче муниципаль хокукый актлар нигезендә, муниципаль берәмлек идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен гамәлгә куючы (акционер, катнашучы) булган оешманың идарә итү органнарында һәм муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен бушлай тәкъдим итү;

д) федераль законнарда каралган башка очраklar;

3) башка түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә, мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш. Шул ук вакытта мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек бары тик чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданнылыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый, әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкача каралмаган булса;

4) Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яки күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм аларның структур бүлекчәләре составына керергә.

7. Жирлек Советы депутаты 2008 елның 25 декабрәдәге "Коррупциягә каршы тору турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләренә һәм тыюларны һәм бурычларны үтәргә тиеш. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре 2008 елның 25 декабрәдәге 273-ФЗ номерлы «Коррупциягә каршы тору турында» Федераль законда, 2012 елның 3 декабрәдәге 230-ФЗ номерлы «Дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль законда, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмнәр) ачуны һәм счетлар (кертәмнәр) булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль законда, 2003 елның 6 октябрәдәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда башкасы

каралмаган булса, билгелэнгән чикләүләре, тыюларны, бурычларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

8. Жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты тарафыннан керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында Россия Федерациясенә коррупциягә каршы тору турындагы законнары нигезендә тапшырыла торган мәгълүматның дәрәҗәсиз һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Рәисе (Татарстан Республикасы премьер-министры) карары буенча Россия Федерациясе субъекты законында билгелэнгән тәртиптә үткәрелә.

Әлеге статьяның 7.2 өлеше нигезендә үткәрелгән тикшерү нәтижәсендә 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы «Коррупциягә каршы тору турында» Федераль закон, 2012 елның 3 декабрдәге 230-ФЗ номерлы «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль закон, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлар (кертемнәр) булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль закон белән билгелэнгән чикләүләре, тыюларны, бурычларны үтәмәү фактларын ачыклаганда, Татарстан Республикасы Рәисе (Татарстан Республикасы Премьер-министры) жирлек Советы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә күрсәтелгән затларга карата Жирлек Советына яисә судка башка җаваплылык чарасын куллану турында гариза белән мөрәҗәгать итә.

Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәтләре һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәҗәсиз булмаган мәгълүмат биргән Жирлек Совет депутатына карата, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим булмаса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

- 1) кисәтү;
- 2) жирлек Советы депутатын Жирлек Советындагы вазыйфадан азат итү, аның вәкаләтләре вакыты беткәнчә Жирлек Советында вазыйфа биләүдән мәхрүм итү;
- 3) даими нигездә вәкаләтләре гамәлгә ашырудан азат итү, аның вәкаләтләре вакыты беткәнчәгә кадәр даими нигездә вәкаләтләрен гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итү;
- 4) вәкаләтләре срогы тәмамланганчы Жирлек Советында вазифаларны биләүне тыю;
- 5) вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкаруны тыю.

Жирлек Советы депутатына әлеге статьяның 7 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

9. Жирлек Советы депутатларын җинаять яисә административ җаваплылыкка тартканда, аларны җинаять яисә административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлаганда, кулга алганда, тентүдә, сорау алганда, аларга карата җинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарылганда, шулай ук депутатларга карата оператив-эзләү чаралары уздырганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт биналары, аларның багажлары, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, язышулары, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чаралары, алар ия

булган документларга карата хокулары гарантиясе федераль законнар белән билгеләнә.

10. Жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм депутат статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аларның вәкаләтләре вакыты чыкканнан соң да, жинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә депутат тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очрақларына кагылмый.

11. Жирлек Советы депутаты, даими нигездә вәкаләтләрән башкаручы, граждан, административ яки жинаять эше буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллек очрақларыннан тыш) буларак яки административ хокук бозу турында эш буенча катнаша алмый.

12. Жирлек Советы депутатына, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән форма буенча, алдан Татарстан Республикасы Рәисенә хәбәрнамә биреп коммерцияле булмаган оешмалар белән идарә итүдә түләүсез катнашу хокукы бирелде. (45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 29 статьясындагы 3 өлеше һәм күрсәтелгән Законга 2 нче кушымта).

Статья 36. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук аның сайлау округы территориясендә урнашкан предприятие, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

Депутатның сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны уздыру тормыш белән тәмин итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемент объектларының функцияләвен бозу, җәяүлеләрнең һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә комачаулык тудырмау яки гражданның тора урыннарына яки транспорт, яки социаль инфраструктура объектларына керүенә юл япмау шарты белән үткәрелә. Мондый очрашулар турында Россия Федерациясе субъекты Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына хәбәр итү таләп ителми. Шулай ук вакытта Жирлек Советы депутаты күрсәтелгән органнарда аларны үткәрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

Жирле үзидарә органнары Жирлек Советы депутатларының сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгелиләр, шулай ук Жирлек Советы депутатларының сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгелиләр.

Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары Россия Федерациясенә җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы законнары нигезендә үткәрелә.

Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яисә үткәрүгә комачаулау Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылыкка китерә.

2. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында җаваплы һәм аларга хисап тота.

3. Жирлек Советы депутаты сайлаучылар алдында елга бер тапкырдан да ким булмаган тапкыр, эшлэре турында хисап тота, Жирлек Советы эше турында даими хэбэр итэ, шулай ук айга бер тапкыр сайлаучыларны кабул итэ.

4. Жирлек Советы депутаты жирлек халкының законлы хокукларын, иреклэрен һәм мәнфэгательрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чаралар күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнэрне, гаризаларны, шикаятьлэрне карарга, аларда булган мәсьэлэлэрне дэрес һәм үз вакытында хэл итэргә тиеш.

Статья 37. Яңа сайланган Жирлек Советының эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш Жирлек Советы беренче утырышка депутатлар сайланган көннән соң ун көннән дә соңга калмыйча Жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганда жыела. Сайлаулардан соң беренче булып Жирлек Советы утырышын Жирлек Башлыгы чакырты, ә ул булмаган очракта - Жирлек сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Сайлаулардан соң Жирлек Советының беренче утырышын яңа Жирлек Башлыгы сайланганчы Жирлек Советының иң өлкән депутаты ача һәм алып бара

Статья 38. Жирлек Советының вәкаләтлэре

1. Жирлек Советы компетенциясендә саналалар:

1) Жирлек Уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешлэр һәм өстәмэлэр кертү;

2) жирлек бюджетын һәм аның үтэлеше турында хисапны раслау;

3) жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгэртү һәм юкка чыгару, алар буенча ставкалар күләмен билгеләү, салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә аларны түлэү буенча ташламалар бирү;

4) Жирлекнең социаль-икътисадый үсеше стратегиясен раслау;

5) Жирлекнең рәсми символларын билгеләү;

6) Жирлек Советына депутатлар сайлау датасын билгеләү;

7) Жирлек Советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;

7) жирле референдум билгеләү;

8) Жирлекнең чиклэрен үзгэртү, үзгэртеп кору турында инициативаны тәкъдим итү;

9) Жирлек Башлыгын сайлау;

10) Жирлек Башлыгын отставкага жибэрү турында карар кабул итү;

11) Алексеевск муниципаль районы Советына Жирлек Советы депутатлары арасыннан Жирлек вәкилен сайлау.;

12) Жирлекнең Башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткэрлэренең чик санын билгеләү;

13) Жирлекнең чиклэрен үзгэртү, үзгэртеп кору мәсьэлэлэре буенча тавыш бирү, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү;

14) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;

15) Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдэлэрен раслау;

16) Жирлек территориясендә гомуми мәжбүри кагыйдэлэр билгеләү;

17) Жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен билгеләү;

18) муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә һәм, әгәр федераль законнарда башкача каралмаган булса, тарифларны билгеләү тәртибен билгеләү;

19) Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

20) Жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәмин итү тәртибен билгеләү;

21) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;

22) муниципаль махсулаштырылган торак фондыннан торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;

23) территорияль ижтимагый үзидарә органнарына Жирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

24) Жирлек Советы регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;

25) муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру, муниципаль гарантияләр бирү, муниципаль кыйммәтле кәгазьләрне чыгару тәртибен билгеләү;

26) жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затларына, жирле үзидарәнең сайланулы органнары әгъзаларына, Жирлек Советы депутатларына, муниципаль хезмәткәрләргә һәм муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренә һөнәри белем бирүне һәм өстәмә һөнәри белем бирүне оештыру, мәгариф турында Россия Федерациясе законнарында һәм муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган тәртиптә муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыру.

2. Жирлек Советы Жирлек башлыгының, Жирлек Башкарма комитеты житәкчесенең аларның эшчәнлегенә, Жирлек Башкарма комитеты һәм Жирлек Башлыгына караган башка жирле үзидарә органнарының эшчәнлегенә, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык отчетларын тыңлый.

3. Жирлек Советы яисә аерым депутатлар (депутатлар төркемнәре) тарафыннан, нинди дә булса формада, аны үтәү барышында, Жирлек бюджеты акчалары белән идарә итү һәм эш итү рәхсәт ителми, Жирлек Советы һәм депутатлар Советы эшчәнлеген тәмин итүгә жибәрелә торган Жирлек бюджеты акчаларыннан кала.

Статья 39. Жирлек Советының эш тәртибе

1. Жирлек Советының эш тәртибе әлегә Устав һәм Жирлек Советының Регламенты белән билгеләнә.

2. Жирлек Советы эшчәнлегенә төп формасы-аның утырышлары, аларда Жирлек Советы компетенциясенә караган мәсьәләләр хәл ителә.

3. Жирлек Советы утырышы, эгэр анда Жирлек Советына сайланган депутатлар санының кимендә 50% ы катнашса, хокуклы була.

4. Жирлек Советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, эмма кимендә өч айга бер тапкыр үткәрелә. Чираттан тыш утырышлар Жирлек Башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше чакырыла.

5. Совет утырышлары Жирлек Башлыгы тарафыннан чакырыла. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, э чираттан тыш утырыш - бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткәрелә. Жирлек Советының ачык утырышларында жирлекнең һәр кешесе катнаша ала.

Регламентта каралган очрақларда, Жирлек Советы ябык утырыш үткәрү турында Карар кабул итәргә хокуклы, анда бары тик Жирлек Советы чакырган затлар, шулай ук утырышта законнар нигезендә катнашырга хокуклы затлар гына катнаша ала.

7. Жирлек Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны үткәрү датасы, урыны һәм вакыты турында белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр күчәрелә һәм тавыш бирү нәтижәләре күрсәтелгән барлык кабул ителгән карарлар теркәлә. Жирлек советы утырышы беркетмәсенә Жирлек Башлыгы кул куйганнан соң, аның белән жирлектәге һәр кеше таныша ала.

8. Жирлек Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Жирлек Советы депутаты үзенең тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашыра. Жирлек Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемле) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очрақлары элге Устав, Жирлек Советы Регламенты белән билгеләнә.

Статья 40. Жирлек Советында Фракцияләр

1. Жирлек Советында фракцияләрнең эшчәнлегә тәртибе законнар һәм (яки) Жирлек Советының Регламенты яисә башка норматив хокукый акты белән билгеләнә.

2. Бетерү яки үзгәртеп кору белән бәйле рәвештә, сәяси партия эшчәнлегә туктатылган очрақта, аның фракциясе эшчәнлегә, шулай ук элге фракциядә депутатларның әгъзалыгы юридик затларның бердәм дәүләт реестрына тиешле язма кертелгән көннән туктатыла.

3. Бермандатлы сайлау округы буенча сайланган һәм фракциягә керә торган депутат бары тик ул фракциягә кергән сәяси партия әгъзасы гына була ала.

Статья 41. Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру

1. Жирлек Советы эшчәнлеген Жирлек Башлыгы оештыра.

2. Жирлек Советы Регламенты нигезендә, Жирлек Советы компетенциясенә кергән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен, депутатлар арасыннан, Жирлек Башлыгыннан тыш, даими яки вакытлы комиссияләр төзелә ала һәм (яки) һәм (яки) элге мәсьәләләрне әзерләү өчен җаваплы депутатлар жирлек советы эшчәнлегенең төп юнәлешләре буенча билгеләнә. Жирлек Советы депутаты икедән дә артмаган даими комиссиядә эшләргә хокуклы.

3. Муниципаль программалар, Жирлек Советы карарлары проектларын әзерләү, Жирлек Советы каршында иң мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен, аның

карары буенча депутатлар, Жирлек Башкарма комитеты, ижтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм Жирлек халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

Статья 42. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләр башкару

1. Жирлек Советы Жирлек территориясендә әлеге Уставның, Жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив актларның үтәлешен, Жирлек бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларын куллануны, Жирлекнең үсеш программаларын куллануны, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм аның житәкчесе эшчәнлеген контрольдә тотат.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары тарафыннан закон, әлеге Устав һәм башка муниципаль хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, Жирлек Советы карары белән, депутатлар арасыннан әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлыча контроль комиссияләр төзелергә мөмкин.

3. Законнар нигезендә, Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы инициативасы белән, Жирлек бюджеты акчаларын максатчан файдалану, муниципаль милекне файдалануның нәтижәләгә буенча тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм экспертиза-аналитика чараларын үткәрү тәртибе Жирлекнең ревизия комиссиясе турында Нигезләмә белән билгеләнә.

4. Жирлекнең башкарма комитеты, аның житәкчесе, предприятиеләре, учреждениеләре, оешмалары, вазыйфай затлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, әгәр законда башкасы билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы, аның контроль комиссияләре депутаты, Жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратып алынган мәгълүматны бирергә тиеш, ә кануннарны, муниципаль хокукый актларны бозган очракта, гаепле затларны җаваплылыкка тарту һәм хокук бозуларны бетерү өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Жирлек Советы, контроль функцияләр башкарып, Жирлек Башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-боеру эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

Статья 43. Жирлек вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Жирлек вәкиле яшерен яки ачык тавыш бирү юлы белән Алексеевск муниципаль районы Советына Жирлек Советы депутатлары арасыннан сайлана.

2. Сайланган дип Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш биргән кандидат санала.

Статья 44. Жирлек Советының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советының вәкаләтләре, аны формалаштыру тәртибенә бәйсез рәвештә, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрена 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган тәртиптә һәм нигезләр буенча вакытыннан алда туктатылырга мөмкин.

Жирлек Советы вәкаләтләре шулай ук шул очракта туктатыла:

1) Жирлек Советы тарафыннан үз-үзен таркату турында карар кабул итү;

2) Жирлек Советы депутатларының әлеге составының хокуксызлыгы турында Татарстан Республикасы Югары суды карары үз көченә кереңдә, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен туктатуына бәйле рәвештә;

3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә Жирлекне үзгәртеп кору, Жирлек бетерелгән очракта ;

4) Жирлек чикләре үзгәрү нәтижәсендә сайлаучылар саны 25 проценттан артыкка арткан;

5) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогы бозылу.

2. Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга китерә.

3. Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар, Федераль законда билгеләнгән срокларда үткәрелә.

.

Статья 45. Жирлек Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы карары Жирлек Башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә яртысыннан да ким булмаган санда кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы күрсәтелергә тиеш түгел:

1) Жирлек Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) Жирлек бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисап раслау чорында;

3) Жирлек Башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирү уздыру чорында яисә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен таркату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа үз-үзен таркату сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар кушылырга мөмкин.

4. Депутатлар арасынан үз-үзен таркату мәсьәләсен алдан карау өчен Жирлек Советы карары белән комиссия төзелә. Жирлек Советы яки Жирлек Башлыгы карары белән Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карау дәвамлылығы Жирлек Советы депутатлары һәм Жирлек халкы тарафыннан үз-үзен таркату инициативасының барлык шартлары һәм нигезләмәләре буенча һәрьяклы һәм объектив фикер алышу мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турында карар үз-үзен таркату турындагы инициативаны тәкъдим иткән көннән ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Жирлек Советының үз-үзен таркату турындагы карар, яшерен тавыш бирү юлы белән, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Жирлек Советы үз-үзен таркату турында тәкъдимне кире каккан очракта, үз-үзен таркату турында кабат инициатива үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да соңга калмыйча күрсәтелергә мөмкин.

Статья 46. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) суд тарафыннан эшкә сәләтсез яисә чикләнгән эшкә сәләтле дип тану;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
- 5) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
- 6) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
- 7) Россия Федерациясе гражданлыгын яисә чит ил гражданлыгын - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә башкасы каралмаган булса, чит дәүләт гражданлыгы (подданствосы) булу яисә Россия Федерациясе гражданының яисә чит ил гражданының чит дәүләт территориясендә даими яшәү хокукын раслый торган яшәү төре документы яисә башка документ булу, яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы булган чит ил гражданы булу;
- 8) сайлаучылар тарыфыннан кире чакырылу;
- 9) жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату;
- 10) хәрби хезмәткә чакырылу яки аны алыштыручы альтернатив граждан хезмәтенә жибәрү;
- 11) аның чит ил агенты статусын алуы;
- 12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән башка очрактарда.

2. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карар Жирлек Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу өчен нигез барлыкка килгән көннән соң 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә, ә әгәр нигез Жирлек Советы сессияләре арасында барлыкка килсә - мондый нигез барлыкка килгән көннән өч айдан да соңга калмыйча кабул ителә.

3. Татарстан Республикасы Рәисе (Татарстан Республикасы Премьер-министры) Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәҗәгать иткән очракта, Жирлек Советына әлеге гариза кергән көн вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көн булып тора.

4. Әлеге статьяның 1 өлешендәгә 8 пункттында каралган очракта, Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча

тавыш бирү нәтижеләренең рәсми халыкка житкерелгән (бастырып чыгарылган) көненән туктатыла.

5. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре, әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пункттында каралган очракта, Жирлек Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктаткан көннән соң туктатыла.

6. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатны өстәмә сайлаулар Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

IV бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫ

Статья 47. Жирлек башлығы - Жирлекнең югары вазыйфай заты

1. Жирлек Башлығы жирлекнең иң югары вазыйфай заты булып тора.

2. Жирлек Башлығы Жирлек Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе вәкаләтләрен башкара.

3. Жирлек башлығының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә Башлығы.

Кыскартылган исеме- Кыркүл авыл жирлегенә Башлығы.

4. Жирлек Башлығы вазыйфасы буенча Алексеевск муниципаль районы Советы депутаты булып тора.

5. Жирлек Башлығы бер үк вакытта Жирлек Советын һәм Жирлек Башкарма комитетын житәкли.

Статья 48. Жирлек башлығын сайлау тәртибе

1. Жирлек Башлығы яна сайланган Жирлек Советының беренче сессиясендә, әгәр Жирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, Жирлек Советы вәкаләтләре вакытына яшерен тавыш бирү юлы белән, Жирлек Советы депутатлары арасыннан сайлана.

Жирлек Башлығын сайлау Жирлек Советы депутатлары тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан, шул исәптән Жирлек халкы, ижтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Рәисе тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Башлығы итеп сайланган дип санала.

3. Сайлаулардан соң Жирлек Башлығы түбәндәге ант бирә:

«Үземә йөкләнгән югары вазыйфа Жирлек Башлығының вазыйфаларын тормышка ашырганда, Россия Федерациясе Конституциясен һәм законнарын, Татарстан Республикасы Конституциясен һәм законнарын, Жирлек Уставын үтәргә, гражданның иминлеген тәмин итүгә, кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен яклау өчен бөтен көчемне һәм белемнәрне куярга ант итәм»

4. Жирлек Советының вәкаләтләре вакыты чыккач, Жирлек Башлыгы, билгеләнгән тәртиптә яңа Жирлек Башлыгы сайланганчы, Жирлек Башкарма комитеты эшчәнлегә белән җитәкчелек итүне дәвам итә.

Статья 49. Жирлек башлыгы Статусы

1. Жирлек башлыгы даими нигездә эшли.

2. Жирлек Башлыгын Алексеевск муниципаль район Советында вазыйфага даими нигездә билгеләнгән очракта, ул Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен даими булмаган рәвештә башкара.

3. Жирлек Башлыгы Жирлек Советы рәисе вәкаләтләрен башкара.

4. Жирлек башлыгы Россия Федерациясе Федераль Собраниеда Дәүләт Думасы депутаты, Россия Федерациясе Федераль Собраниеда Федерация Советы әгъзасы, Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимиятенә закон чыгару (вәкиллеке) органнары депутаты була алмый, Россия Федерациясенә башка дәүләт вазыйфаларын, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт вазыйфаларын, шулай ук дәүләт граждан хезмәте вазыйфаларын һәм муниципаль хезмәт вазыйфаларын били алмый. Сайланулы вазыйфага зат статусына бәйле башка чикләүләр федераль законнар белән билгеләнергә мөмкин.

Жирлек башлыгы хокукы түгел:

1) эшмәкәрлек эшчәнлегә белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә;
2) коммерция яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашу, түбәндәге очраклардан тыш:

а) сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органында, шул исәптән жирле үзидарә органында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлаулы органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында түләүсез нигездә катнашу, съездда (конференциядә) яисә башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчәмсез милек милекчеләре ширкәтләренә гомуми җыелышында катнашу;

б) Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Президентына (Татарстан Республикасы Премьер-министрына) алдан хәбәр итеп (сәяси партия белән идарә итүдә, һөнәри берлек органында, шул исәптән жирле үзидарә органында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлаулы органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында түләүсез нигездә катнашудан, съездда (конференциядә) яисә башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчәмсез милек милекчеләре ширкәтләренә гомуми җыелышында катнашудан тыш;) коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә түләүсез нигездә катнашу;

в) Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре Советында, башка муниципаль берәмлекләренә берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында Жирлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим итү;

г) муниципаль берәмлек исеменнән оешманы гамәлгә куючы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен яисә муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталында өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгеләүче муниципаль хокукый актлар нигезендә, муниципаль берәмлек идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен гамәлгә куючы (акционер, катнашучы)

булган оешманың идарә итү органнарында һәм муниципаль берәмлек мәнфәгатләрән бушлай тәкъдим итү;

д) федераль законнарда каралган башка очраklar;

3) башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнәргә, мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш. Шул ук вакытта мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек бары тик чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый, әгәр Россия Федерациясенә халыкара килешүдә яки Россия Федерациясе законнарында башкача каралмаган булса;

4) Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлар яки күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм аларның структур бүлекчәләре составына керәргә.

5. Жирлек Башлыгы 2008 елның 25 декабрдәге "Коррупциягә каршы тору турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда, 2012 елның 3 декабрдәге 230-ФЗ номерлы «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль законда, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмнәр) ачуны һәм счетлар (кертәмнәр) булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль законда, 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда башкасы каралмаган булса, билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны үтәргә, бурычларны башкарырга тиеш.

Жирлек Башлыгы гражданлык, административ яки жинаять эше яки административ хокук бозу эше буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллек очраklarыннан тыш) буларак катнаша алмый.

6. Жирлек Башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлегә Устав нигезендә гражданны һәм Жирлек Советы тарафыннан контрольдә тотыла һәм хисап тотта.

7. Жирлек Башлыгы Жирлек Советына ел саен үз эшчәнлегенә нәтижәләре, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләренә хәл итү турында отчет бирә.

Статья 50. Жирлек башлыгы вәкаләтләре

Жирлек башлыгы:

1) башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә Жирлек исеменнән эш итә, ышанычнамәсез Жирлек исеменнән эш итә;

2) Жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек Советы утырышларын чакыра һәм аларга рәислек итә;

3) Жирлек Советының чираттан тыш утырышын чакыруны таләп итәргә хокуклы;

- 4) Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән норматив хокукый актларга, шулай ук Жирлек Советы сессияләре беркетмәләренә әлегә Уставта билгеләнгән тәртиптә имза сала һәм халыкка житкерә;
- 5) үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;
- 6) гражданнарны кабул итүне, аларның мөрәжәгатьләрен карауны оештыра;
- 7) Жирлек Советы аппараты эшенә житәкчелек итә;
- 8) Жирлек Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны координацияли;
- 9) Жирлек Советы эшчәнлеген карап тоту һәм тәмин итү өчен Жирлек бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;
- 10) Жирлек исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң Жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек һәм гамәлләрне координацияләү турында шартнамәләр һәм килешүләр төзи;
- 11) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль берәмлекләр башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә, шулай ук әлегә Устав, Жирлек Советы карарлары белән Жирлек Башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра;
- 12) Жирле үзидарә органнары тарафыннан Жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә һәм Жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә.
- 13) Жирлек Башкарма комитеты эшчәнлегенә белән бердәм башлангыч принципларында житәкчелек итә һәм Жирлек Башкарма комитеты тарафыннан аның вәкаләтләренә кергән вәкаләтләренң үтәләше өчен шәхси жаваплылык тотат;
- 14) Жирлек Советы, башка жирле үзидарә органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә Жирлекнең Башкарма комитетын тәкъдим итә;
- 15) Жирлек Советы каравына Жирлек бюджеты проектын һәм аның үтәләше турында хисапларны тәкъдим итә;
- 16) Жирлек Советы каравына Жирлекнең комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәләше турында хисапларны тәкъдим итә;
- 17) Жирлек Советы раславына Башкарма комитет структурасы проектын кертә, хезмәткәрләренң иң чик саны һәм хезмәткә түләү фонды белән билгеләнгән расланган структура нигезендә, Жирлек Башкарма комитетының штат расписаниесен раслай;
- 18) муниципаль хезмәткәрләренә һәм Жирлек Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлеген контрольдә тотат, аларга карата кызыксындыру һәм дисциплинар жаваплылык чаралары күрә;
- 19) Жирлек акчалары белән расланган бюджет нигезендә эш итә, Жирлекнең бюджет һәм башка счетларын банк учреждениеләрендә ача һәм яба;

- 20) Жирлек Башкарма комитетының Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән Жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыра һәм (яисә) гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларның үтәләше өчен персонал җавап тотат; тиешле законнар нигезендә һәм үтәү йөзеннән тапшырылган дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруга бәйлә мәсьәләләр буенча хокукий актлар чыгара;
- 21) жирлек Башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукий актлар, шулай ук Жирлек Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукий актлар чыгара;
- 22) Жирлек Советына елга бер тапкырдан да ким булмаган үз эшчәнлегә һәм Башкарма комитет эшчәнлегә турында хисап тапшыра;
- 23) Жирлек Башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданны кабул итүне оештыра, гражданны шәхсән кабул итә, гражданның тәкъдимнән, гаризаларын һәм шикаятьләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;
- 24) Жирлек мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау буенча, дәүләт һәм башка органнарда, Жирлек Башкарма комитеты исеменнән чаралар күрә, судка гариза бирә, ышанычнамәләр бирә;
- 25) законнар, әлегә Устав, Жирлек Советы карарлары нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.;
- 26) жирле үзидарә органнары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны тәмин итә.

Статья 51. Жирлек Башлығы урынбасары

1. Жирлек Башлығы тәкъдиме белән Жирлек Советы тарафыннан депутатлар арасынан Жирлек Башлығы урынбасары сайлана.

2. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Башлығының сайланган урынбасары булып санала.

3. Жирлек Башлығы урынбасары Жирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү нигезендә функцияләргә үти, Жирлек Башлығы йөкләмәләрен үти, ә вакытлыча булмаганда (авыруга яки отпускка бәйлә рәвештә) яки үз бурычларын үти алмаса, яисә вәкаләтләргә вакытыннан алда туктатылган очракта, әлегә Уставның 50 статьясындагы 10 пункттында каралган вәкаләтләрдән тыш, жирлек башлығы вазыйфаларын башкара.

4. Жирлек Башлығы урынбасары, үз вәкаләтләрен даими булмаган тәртиптә башкара.

5. Жирлек Башлығы урынбасары вәкаләтләргә әлегә Уставның 46 маддәсендә каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

6. Жирлек башлығы урынбасары, Жирлек Башлығы инициативасы белән яисә Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеш таләбе буенча кабул ителә торган Жирлек Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Жирлек Башлығы урынбасарын

чакыртып алу турындагы карар Жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Статья 52. Жирлек башлыгы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74.1 маддәсе нигезендә отставкага жибәрү;
- 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 маддәсе нигезендә вазыйфадан читләштерү;
- 5) суд тарафыннан эшкә яраксыз яисә чиклэнгән эшкә яраклы дип тану;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип тану яисә вафат булган дип игълан итү;
- 7) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
- 8) Россия Федерациясеннән читкә даими яшәү урынына чыгу;
- 9) Россия Федерациясе гражданлыгын яисә чит ил гражданлыгын - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, әгәр Россия Федерациясенң халыкара шартнамәсендә башкасы каралмаган булса, чит дәүләт гражданлыгы (подданствосы) булу яисә Россия Федерациясе гражданының яисә чит ил гражданының чит дәүләт территориясендә даими яшәү хокукын раслый торган яшәү төре документы яисә башка документ булу, яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокукы булган чит ил гражданы булу;
- 10) сайлаучылар тарафыннан кире чакыртылу;
- 11) сәламәтлеге торышы буенча суд тәртибендә билгелэнгәнчә, Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга сәләтсез булу;
- 12) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 маддәсе нигезендә, шулай ук жирлек бетерелгән очракта яисә жирлекне үзгәртеп кору;
- 13) жирлек чикләрен үзгәртү нәтижәсендә сайлаучыларның саны 25% ка арту.
- 14) гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу;
- 15) «Коррупциягә каршы тору турында» 2008 елның 25 декабрэндәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгелэнгән чикләүләрне һәм тыюларны үтәмәү.

2. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, әлеге статьяның 1 өлешендәге 1-11 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча, яңа Жирлек Башлыгын сайлау Жирлек Советының якындагы сессиясендә гамәлгә ашырыла.

3. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, Жирлек Советы тарафыннан үз составыннан сайланучы яңа Башлыкны сайлау вәкаләтләре туктатылган көннән алты айдан да соңга калмыйча гамәлгә ашырыла.

Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылганнан соң алты ай узгач, яңа Жирлек Башлыгы сайлана торган Жирлек Советы сессиясен яше буенча иң өлкән депутат алып бара.

Әгәр Жирлек Советының вәкаләтләре вакыты чыкканчыга кадәр алты айдан да ким вакыт калса, Жирлек Башлыгын Жирлек Советы составыннан сайлау яңа сайланган Жирлек Советының беренче сессиясендә башкарыла.

4. Жирлек Башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яки суд карары буенча процессуаль мәжбүри итү чараларын кулланган очракта, аны сак астына алу яки вазыйфадан вакытлыча азат итү рәвешендә вакытлыча Жирлек Башлыгы урынбасары башкара.

Жирлек Башлыгы булмаган очракта, Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен вакытлыча Жирлек Советы депутаты башкара, ул Жирлек Советының башка депутатлары, депутатларның инициатив төркемнәре тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлардан якындагы сессиясендә сайлана.

Жирлек Башлыгы урынбасары яисә Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрен башкару вакыты Жирлекнең элеккеге башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән алып алты айдан артмаска тиеш.

5. Татарстан Республикасы Рәисенең (Татарстан Республикасы Премьер-министры) вазыйфасыннан читләштерү турындагы хокукый акты нигезендә яисә Жирлек Башлыгын отставкага жибәрү турында Жирлек Советы карары нигезендә вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган Жирлек Башлыгы әлеге хокукый актка яисә суд тәртибендә карарга шикаять бирсә, муниципаль сайлауларда сайланучы Жирлек Башлыгын вакытыннан алда сайлау суд карары законлы көченә кергәнче билгеләнергә мөмкин түгел.

Статья 53. Жирлек Башлыгының отставкага китүе

1. Жирлек Советы «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә Жирлек Башлыгын Жирлек Советы депутаты инициативасы яисә Татарстан Республикасы Рәисе (Татарстан Республикасы Премьер – министры) инициативасы буенча отставкага жибәрергә хокуклы.

2. Жирлек Башлыгын отставкага жибәрү өчен нигез булып тора:

1) «Россия Федерациясендә Жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясындагы 1 өлешенең 2 һәм 3 пунктларында каралган нәтижәләргә китергән Жирлек Башлыгының карарлары, гамәлләре (гамәл кылмавы) ;

2) жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә хәл итү, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда, башка федераль законнарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләргә гамәлгә ашыру буенча өч ай һәм аннан да күбрәк вакыт эчендә вазыйфаларны һәм (яисә) жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәэмин итү буенча бурычларын үтәмәү;

3) Жирлек Башлыгының ике тапкыр рәттән ел саен Жирлек Советы каршында үткәрелә торган отчет нәтижәләре буенча эшчәнлегенә канәгатьләнмәслек бәя;

4) Жирлек Башлыгы 2008 елның 25 декабрдәге "Коррупциягә каршы тору турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда, 2012 елның 3 декабрдәге 230-ФЗ номерлы «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль законда, 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлар (кертемнәр) булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль законда, 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законда башкасы каралмаган булса, билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны үтәмәү, бурычларны башкармау.

5) аның чит ил агенты статусын алуы;

6) Жирлек Башлыгы, Башкарма комитет, муниципаль берәмлекнең жирле үзидарәсенә башка органнары һәм вазыйфаи затлары һәм ведомство буйсынуындагы оешмалар тарафыннан расасына, милләтенә, теленә, дингә мөнәсәбәтенә һәм башка хәлләргә бәйлә рәвештә кеше һәм граждан хокукларының һәм ирекләренә тигезлегенә дәүләт гарантияләрен массакүләм бозуга, раса, милләт, тел яисә дин билгеләре буенча хокукларны чикләүгә һәм дискриминацияләүгә юл кую, әгәр бу милләтара һәм конфессияара татулыкны бозуга китерсә һәм милләтара (этникара) һәм конфессияара конфликтлар килеп чыгуга китерсә;

7) жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә нәтижәлелеген бәяләү өчен күрсәткечләргә системалы рәвештә ирешмәү.

3. Жирлек Советы депутатларының Жирлек Башлыгын отставкага жибәрү турында, Жирлек Советы депутатларының инициативасы, депутатларның билгеләнгән саныннан кимендә өчтән береннән дә ким булмаган өлеше тәгъдиме Жирлек Советына кертелә торган мөрәжәгать рәвешендә рәсмиләштерелә. Әлеге мөрәжәгать Жирлек Башлыгын отставкага жибәрү турындагы карар проекты белән бергә кертелә. Әлеге инициативаны тәкъдим итү турында Жирлек Башлыгына һәм Татарстан Республикасы Рәисенә (Татарстан Республикасы Премьер – министрына) әлеге мөрәжәгать Жирлек Советына кергән көннән соң килүче көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

4. Жирлек Советы депутатларының Жирлек Башлыгын отставкага жибәрү турындагы инициативасын карау Татарстан Республикасы Рәисе (Татарстан Республикасы Премьер – министры) фикерен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

5. Әгәр Совет депутатлары инициативасын караганда, Жирлек Башлыгын отставкага чыгару турында карар Жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итүгә кагылышлы мәсьәләләренә карау һәм (яисә) Жирлек Башлыгының «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 75 статьясындагы 1 өлешенә 2 һәм 3 пунктларында каралган нәтижәләргә китергән (йогынты ясаган) гамәлләр (гамәл кылмау) башлыгының жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итүгә кагылышлы мәсьәләләренә карау күздә тотылса, Жирлек Башлыгын отставкага жибәрү турындагы карар бары тик Татарстан

Республикасы Рәисе (Татарстан Республикасы Премьер-министры) ризалыгы белән генә кабул ителергә мөмкин.

6. Татарстан Республикасы Рәисенең (Татарстан Республикасы Премьер – министры) Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турындагы инициативасы мөрәжәгать рәвешендә рәсмиләштерелә, ул Жирлек Советының тиешле карары проекты белән бергә Жирлек Советына кертелә. Әлеге инициативаны Жирлек Советына тәкъдим итү турында әлеге мөрәжәгать кертгән көннән соң килүче көннән дә соңга калмыйча Жирлек Башлыгына хәбәр ителә.

7. Жирлек Советы депутатлары яисә Татарстан Республикасы Рәисе (Татарстан Республикасы Премьер – министры) тарафыннан Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турындагы инициативаны карау тиешле мөрәжәгать кертгән көннән бер ай эчендә Жирлек Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

8. Жирлек Советының Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турындагы карары кабул ителгән дип санала, әгәр аның өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе тавыш бирсә.

9. Жирлек Советының Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турындагы карары Жирлек Советы Рәисе тарафыннан имзалана.

10. Әлеге Устав нигезендә Жирлек башлыгы Жирлекнең Башкарма комитетын житәкли һәм Жирлек Советы Рәисе вәкаләтләрән башкара икән, Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турындагы карар Жирлек Советы сессиясендә рәислек итүче депутат тарафыннан имзалана.

11. Жирлек башлыгын отставкага жиберү турында Жирлек Советы тарафыннан карар каралганда һәм кабул ителгәндә, тәэмин ителергә тиеш:

1) тиешле сессияне үткөрү датасы һәм урыны турында аларга алдан хәбәр итү, шулай ук Жирлек Советы депутатлары яисә Татарстан Республикасы Рәисенең (Татарстан Республикасы Премьер – министры) мөрәжәгате һәм аны отставкага жиберү турында Жирлек Советы карары проекты белән танышу; тиешле сессияне үткөрү датасы һәм урыны турында аларга алдан хәбәр итү, шулай ук Жирлек Советы депутатлары яисә Татарстан Республикасы Рәисенең (Татарстан Республикасы Премьер – министры) мөрәжәгате һәм аны отставкага жиберү турында Жирлек Советы карары проекты белән танышу;

2) аңа Жирлек Советы депутатларына отставкага жиберү өчен нигез буларак куела торган хәлләр турында аңлатмалар бирү мөмкинлеге бирү.

12. Әгәр Жирлек Башлыгы аны отставкага жиберү турында Жирлек Советы карары белән килешмәсә, ул үзенең аерым фикерен язма рәвештә баян итәргә хокуклы.

13. Жирлек Советының Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турындагы карары кабул ителгән көннән биш көннән дә соңга калмыйча халыкка рәсми рәвештә житкерелергә (бастырып чыгарылырга) тиеш. Әгәр Жирлек Башлыгы аны отставкага жиберү мәсьәләсе буенча үзенең аерым фикерен язмага белдерсә, ул Жирлек Советының күрсәтелгән карары белән бер үк вакытта басылып чыгарга тиеш.

14. Әгәр Жирлек Советы депутатларының яисә Татарстан Республикасы Рәисенең (Татарстан Республикасы Премьер – министры) жирлек башлыгын отставкага жиберү турындагы инициативасы Жирлек Советы тарафыннан кире кагылса, Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турындагы мәсьәлә Жирлек Советы сессиясен үткәргән көннән ике айдан да соңга калмыйча Жирлек Советына кабат карауга чыгарылырга мөмкин.

15. Жирлек Советы тарафыннан аны отставкага жибөрү турында Карар кабул ителгән Жирлек Башлыгы элге карарга карата шикаят белдерү турындагы гариза белән мондый карар рәсми басылып чыккан көннән соң 10 көн эчендә судка мөрәжәгать итәргә хокуклы.

V бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ

Статья 54. Жирлекнең Башкарма комитеты – Жирле үзидарәнен Жирлектәге башкарма-боеру органы

1. Жирлек башкарма комитеты жирле үзидарәнен Жирлектәге башкарма - боеру органы булып тора.

2. Жирлек Башкарма комитетының рәсми исеме-Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Башкарма комитеты.

Кыскартылган исеме- Кыркүл авыл жирлеге башкарма комитеты.

3. Жирлекнең Башкарма комитетын Жирлек Башлыгы житәкли.

4. Жирлекнең Башкарма комитеты Жирлек Советына һәм гражданнарга хисап тотта һәм алар тарафыннан контрольдә тотыла.

5. Жирлек Башкарма комитетының исеме язылган мөһере һәм бланклары бар.

6. Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары Жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетларының чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

Статья 55. Жирлек башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Башкарма комитет житәкчесе тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Жирлек Башкарма комитеты структурасына түбәндәгеләр керә: Башкарма комитет житәкчесе – Жирлек Башлыгы, Башкарма комитет Секретаре, башка вазифалы затлар һәм Башкарма комитетның тармак (функциональ) органнары.

3. Жирлек Башкарма комитеты эшчәнлегендә ярдәм күрсәтү, жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча мәсьәләләрне килештереп хәл итү өчен, Жирлек Башлыгы карары белән координация, эксперт һәм башка ижтимагый (консультатив) Советлар төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән Советлар Жирлекнең Башкарма комитеты структурасына керми. Аларда эш жәмәгать башлангычларында алып барыла.

Статья 56. Башкарма комитетның вәкаләтләре

1. Башкарма комитет:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- Жирлек бюджеты проектын, Жирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеш планнары һәм программалары проектларын эшли;

- Жирлек бюджетының үтәлешен тәмин итә, Жирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсеше планнарын һәм программаларын үтәүне оештыра;

- Жирлек бюджеты үтөлөшө турында отчет, Жирлекнең комплекслы социаль-икътисади үсөшө планнары һәм программаларының үтөлөшө турында отчет эзерли;

- Жирлекнең икътисад һәм социаль өлкәсө торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр жыюны һәм күрсәтелгән мәгълүматларны Россия Федерациясө Хөкүмәтө билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына бирүне оештыра;

- «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 2014 елның 28 июнендәгө 172-ФЗ номерлы Федераль законда каралган стратегик планлаштыру өлкәсендә вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

- "Шәхси ярдәмчө хужалык турында" 2003 елның 7 июлендәгө 112-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гражданнар алып бара торган шәхси ярдәмчө хужалыкларны хужалык кенәгәләрендә исәпкә ала.

2) муниципаль милек белән идарә итү, Жирлек территориясендә предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр:

- Жирлекнең муниципаль милкендәгө мөлкәтө белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән Жирлекнең икътисади һәм социаль үсөшөндә хезмәттәшлек турында килешүләр төзи;

- Жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрлө милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчөн товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләрне сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында Россия Федерациясө законнары нигезендә муниципаль заказ формалаштыра һәм урнаштыра;

- Жирлекне төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү, халыкның көнкүрөш һәм социаль - мәдәни ихтыяжларын канәгәтләндерү өчөн кирәкле хезмәтләр күрсәтү, моның өчөн каралган үз матди һәм финанс чараларын кулланып башка эшләр башкаруга заказ бирүчө булып тора;

- Жирлек Советы билгеләгән тәртиптә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, аларның максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тәмин итә, муниципаль учреждениеләрне һәм предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләп торган вазыйфадан азат итә;

- муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс ягынан тәмин итүне һәм бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафынан муниципаль йөкләмә үтөлөшөн финанс ягынан тәмин итүне гамәлгә ашыра;

- әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафынан күрсәтелә торган хезмәтләргә тарифларны һәм муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафынан башкарыла торган эшләргә тарифларны билгели;

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программалар эшли һәм гамәлгә ашыра, Жирлек чикләрендә муниципаль торак фонды урнашкан күпфатирлы йортларга энергетика тикшерүен уздыруны оештыра һәм энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- аларга таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасын, транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм тормышка ашыра;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирәлекне саклау өлкәсендә:

- Жирлекнең генераль планы проектын һәм Жирлекнең башка шәһәр төзелеше документациясе проектларын, Россия Федерациясенә шәһәр төзелеше кодексы нигезендә, Жирлек Советына раслауга эзерли һәм кертә, аларның үтәлешен тәмин итә;

- муниципаль милектә булган жирләрдән рациональ файдалану һәм саклауны планлаштыруны һәм оештыруны гамәлгә ашыра;

- Жирлек жирләреннән файдалануга муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, тиешле органнарга әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы, табигаттән файдалану турындагы законнарны бозучы предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның эш-гамәлләре турында хәбәр итә;

- жир кишәрлекләрен резервлы, Жирлек чикләрендә муниципаль ихтыяжлар өчен жир кишәрлекләре бирә һәм ала;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра.

- адресация объектларына адресларны бирә, адресларны үзгәртә, юкка чыгара, урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципаль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), Жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларының атамаларын үзгәртә, юкка чыгара, мондый атамаларны үзгәртә, юкка чыгара, Дәүләт адреслы реестрында мәгълүмат урнаштыра;

4) төзелеш, транспорт һәм элемтә өлкәсендә:

- муниципаль торак фондын төзүне һәм карап тотуны оештыра, аның исәбен алып бара, Жирлек территориясендә торак төзелеше өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә социаль наем шартнамәләре буенча бирелә торган торак урыннарына мохтажлар буларак гражданнарны исәпкә алуны алып бара;

- билгеләнгән тәртиптә торак биналарны торак булмаган биналарга һәм торак булмаган биналарны торак биналарга күчерү турында Карар кабул итә, торак биналарны үзгәртеп коруны һәм яңадан планлаштыруны килештерә, билгеләнгән тәртиптә муниципаль торак фондының торак урыннарын яшәү өчен яраксыз дип таный;

- муниципаль торак фондыннан файдалану һәм сакланышы, элге фондның торак биналарының санитар һәм техник кагыйдэләргә һәм нормаларга, законнарның башка таләпләренә туры килүе буенча муниципаль торак контролен гамәлгә ашыра;

- Россия Федерациясе гражданлык законнары нигезендә үз белдеге белән төзелгән корылманы жимерү турында, үз белдеге белән төзелгән корылманы жимерү яисә аны рөхсәт ителгән төзелешнең, капитал төзелеш объектларын реконструкцияләүнең, жирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләрендә, территорияне планлаштыру документларында, яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал төзелеш объектлары параметрларына туры китерү турындагы карарны кабул итә.

- Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген башкара;

- Жирлек территориясендә эш итүче жәмәгать транспортының тукталыш урыннарын, тарифларны, маршрутларны, хәрәкәт графигын раслый яки килештерә;

- жәмәгать транспорты тукталышлары өчен бүлеп бирелгән урыннарны төзекләндерүне тәмин итә;

- халыкны элементә хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

5) халыкка торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

- халыкның ялын оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакуләм спорт үсеше өчен шартлар тудыра, Жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыра;

- Жирлек халкының массакуләм ял итү өчен шартлар тудыра һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына ирекле үтеп керүен тәмин итә;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

- Жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, ташландык суларны агызуны, халыкны ягулык белән тәмин итүне Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

б) төзекләндерү өлкәсендә:

- каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплану) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыра;

- Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслый, төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра, аның предметы-Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен, социаль, инженерлык һәм транспорт

инфраструктурасы объектларының һәм күрсәтелә торган хезмәтләрнең инвалидлар өчен үтемле булуын тәмин итү таләпләрен, әлеге кагыйдәләргә туры китереп, Жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру, шулай ук шәһәр урманнарын, Жирлек чикләрендә урнашкан аеруча саклана торган табигать территорияләренең урманнарын, урманнарын куллану, саклау, яңадан торгызуны оештыру;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, халыкны һәм территорияләргә гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- Жирлек территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм Жирле үзидарә органнары актлары үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, Жирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфай затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикәят бирә;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтә, халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыра;

- Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткөрүне тәмин итә;

- гадәттән тыш хәлләргә бетерү өчен жирле финанс һәм матди ресурслар резервларын булдыруны тәмин итә;

- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә халыкка гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы турында хәбәр итүне һәм халыкка хәбәр итүне тәмин итә;

- муниципаль сайлауларны, Жирле референдумны, Жирлек депутатын чакыртып алу, Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне эзерләү һәм үткөрүне оештыру ягыннан һәм матди-техник яктан тәмин итә;

- жылышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар уздыруга, спорт, тамаша һәм башка массакүләм иҗтимагый чаралар үткөрүгә бәйле законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

8) Жирле үзидарә органнарына Федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә;

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- Жирлек Советы карарлары нигезендә үзләренә тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен, Жирлекнең Жирле үзидарә органнары карамагында булган матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан өстәмә файдалануны тәмин итә;

- кирәк булганда, Алексеевск муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы белән Жирлек бюджетын формалаштыру һәм үтәү буенча вәкаләтләрне тапшыру турында килешү төзи;

9) башка вәкаләтләр:

- Жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәмин итә;

- авыл хужалыгы житештерүен үстерүдә, кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү өчен шартлар тудыруда ярдәм итә;

- Жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча чаралар оештыра һәм тормышка ашыра;

- милләтара һәм конфессиональ татулыкны ныгытуга, Жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чараларны тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

- федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләрне үз вәкаләтләрне чикләрендә гамәлгә ашыра;

- Гражданның элекке Уставның 7 статьясындагы 1 өлешенә 4 һәм 19 пунктларында каралган Жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында (шул исәптән дежурстволарда) яшәше өчен социаль эһәмиятле эшләрне иреккә нигездә башкаруга жәлеп итү турында карар кабул итә һәм аларны уздыруны оештыра;

2. Жирлекнең Жирле эһәмияттә булмаган мәсьәләләрен хәл итүгә Жирлек башкарма комитеты вәкаләтләр:

1) Жирлек музейлары булдыра;

2) Жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;

4) Жирлек территориясендә Жирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын тормышка ашыру белән бәйлә эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм Жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;

6) Жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизация эзерләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;

7) муниципаль яңгың сагың булдыра;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

9) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм итүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча муниципаль торак фондыннан гражданнарга торак урыннары бирү;

12) Жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү эшчәнлеген башкара;

13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

14) инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын үстерүгә, адаптив физик культурага һәм жайлашу спортына ярдәм күрсәтү;

15) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыра;

16) полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирә.

17) алкоголь, наркотик яки башка токсик исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру.

VI бүлек. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

Статья 57. Жирлекнең ревизия комиссиясе

1. Жирлекнең ревизия комиссиясе финанс тикшерүе үткәрү буенча даими эшләүче, коллегияль жирле үзидарә органы булып тора.

2. Жирлекнең ревизия комиссиясе Жирлек Советы тарафыннан төзелә һәм рәистән һәм ике аудитордан тора.

3. Жирлекнең Ревизия комиссиясен оештыру һәм аның эшчәнлегенә 2011 елның 7 февралендәге «Россия Федерациясе субъектларының һәм муниципаль берәмлекләрнең контроль-хисап органнарын оештыруның һәм аларның эшчәнлегенә гомуми принциплары турында» 6-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнә. Федераль законнарда билгеләнгән очрактарда һәм тәртиптә, Жирлекнең Ревизия комиссиясе эшен һәм эшчәнлеген хокукый жайга салу шулай ук Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

4. Жирлек Советы Алексеевск муниципаль районы Советы белән тышкы муниципаль финанс контролен гамәлгә ашыру буенча Жирлекнең Ревизия комиссиясе вәкаләтләрен Алексеевск муниципаль районы Контроль-хисап палатасына тапшыру турында килешү төзәргә хокуклы.

Статья 58. Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы, Жирлек Башкарма комитеты һәм башка Жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләрне бүлешү нигезендә Жирлек Советы, Жирлек Башлыгы һәм Жирлек Башкарма комитеты үз вәкаләтләрән мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Жирлек Советы һәм Жирлек Башкарма комитеты, Жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатыннан, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда, халык мәнфәгәтләрәндә хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек Советы һәм Жирлек Башкарма комитеты бер-берсенә кабул ителгән норматив-хокукый актларны кул куйган көннән жиде көн эчендә жибәрәләр.

5. Жирлек Башлыгы, Жирлекнең Башкарма комитеты житәкчесе буларак, Жирлек Советының, Жирлек Башлыгының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән Жирлек Советына мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга карата суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

6. Башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге тәртибе Жирлек Советы тарафыннан билгеләнергә мөмкин.

Статья 59. Жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Жирлекнең жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрән гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын үткәру юлы белән яисә суд тәртибендә хәл ителә.

VII бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

Статья 60. Жирлекнең юридик зат хокуклары булган Жирле үзидарә органнары

Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокуклары Жирлек Советына һәм Жирлек башкарма комитетына бирелә.

Статья 61. Юридик затлар буларак Жирле үзидарә органнары

1. Жирлек Башлыгы Жирлек исеменнән милек һәм башка хокукларны һәм бурычларны алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышаныч кәгазеннән башка чыгыш ясарга мөмкин.

2. Жирлек Советы, Жирлекнең Башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итүгә, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә органнарына беркетелгән муниципаль мөлкәт белән эш итүгә жибәрелгән Поселения бюджеты чаралары белән эш итүгә бәйле рәвештә судта ышанычнамәсез чыгыш ясый.

3. Юридик зат хокуклары бирелгән Жирлекләрнең Жирле үзидарә органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып тора һәм «Юридик затларны һәм индивидуаль эшкуарларны дәүләт теркәвенә алу турында» [2001 елның 08 августындагы 129-ФЗ номерлы](#) Федераль закон нигезендә юридик затлар буларак дәүләт теркәве узарга тиеш.

Жирлек Советы һәм Жирлек Башкарма комитеты, юридик затлар буларак, әлеге төр оешмалар өчен уртак булган ,казна учреждениеләренә карата куланыла торган «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре нигезендә, Россия Федерациясе Граждан кодексы нигезендә, эш ителәр.

Жирле Үзидарә органнарын юридик затлар буларак дәүләт теркәвенә алу өчен әлеге Жирлек Уставы һәм тиешле Жирле үзидарә органын юридик зат хокуклары белән төзү турында карар нигез булып тора.

Жирлек Башкарма комитетын юридик зат буларак дәүләт теркәвенә алу өчен Жирлек Советының тиешле органы муниципаль казна учреждениесә рәвешендә гамәлгә кую турындагы карары һәм Жирлек Башлыгы тәкъдиме буенча Жирлек Советы тарафыннан Нигезләмәне раслау нигез булып тора.

Статья 62. Жирлекнең жирле үзидарә органнарын финанслау

1. Жирлекнең Жирле үзидарә органнарын тоту чыгымнарын финанслау бары тик Жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына гамәлгә ашырыла.

2. Законда, әлеге Уставта каралган очракларда, Жирлек Советы карарлары белән Жирлекнең Жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәмин итү чыгымнары Жирлек бюджетында Россия Федерациясә бюджетларының чыгымнары классификациясә нигезендә аерым юл белән карала.

VIII бүлек. ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНЫҢ ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ВАЗЫЙФАЛАРЫН БИЛӘҮЧЕ БАШКА ЗАТЛАРНЫҢ СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘРЕ

Статья 63. Даими нигездә эшләүче Жирлек Башлыгы эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

Даими нигездә эшләүче Жирлек Башлыгының эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында »2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә бирелә.

Статья 64. Жирлек Советы депутаты, башка вазыйфай затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Даими булмаган нигездә эшләүче Жирлек Советы депутатына, аның Жирлек Советы сессиясендә катнашкан вакытында, эш урынын (вазыйфасын) һәм уртача хезмәт хакын саклау гарантияләненә.

2. Жирлек Башлыгы урынбасарына әлеге Уставта каралган очракларда Жирлек Башлыгы вазыйфаларын башкарганда Жирлек Башлыгының айлык акчалата түләүләренә 90 проценты күләмендә түләнә.

3. Жирлекнең Ревизия комиссиясә һәм Жирлекнең сайлау комиссиясә әгъзаларына әлеге органнар эшендә катнашкан вакытта законнар, Жирлек Советы карарлары нигезендә акчалата компенсация түләнә.

4. «Татарстан Республикасында муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009

елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә даими нигездә эшләүче Жирлек Советы депутатына түбәндәге өстәмә гарантияләр бирелә:

- 1) тиешле еллар эшлэгән өчен пенсиягә чыгуга бәйле эштән киткәндә бер тапкыр бирелә торган акчалата бүләкләү;
  - 2) никахлашу уңаеннан бер тапкыр бирелә торган түләү;
  - 3) бала туу яки уллыкка алу белән бәйле рәвештә бер тапкыр бирелә торган түләү;
  - 4) юбилей уңаеннан бер тапкыр бирелә торган түләү;
  - 5) авыру яки үлем белән бәйле рәвештә бер тапкыр бирелә торган түләү;
  - 6) гаилә әгъзасы вафатына бәйле рәвештә бер тапкыр бирелә торган түләү.
5. Әлеге статьяның 4 өлеше нигезендә бирелә торган өстәмә гарантияләрне биерү тәртибе һәм шартлары муниципаль хокукий актлар белән билгеләнә.

Статья 65. Жирлек башлыгы, Жирлек Советы депутатларының кагылыгысызлыгы гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек Башлыгының хокук гарантияләре, аларны жинаять яки административ җаваплылыкка тартканда, тоткарлауда, арестта, тентүдә, сорау алганда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылганда, шулай ук алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт урыны, аларның багажы, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, язышулары, алар тарафыннан кулланыла торган элемент чараларын, аларның документларын исәпкә алганда, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә Жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның башлыгы статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач та, жинаять яки административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге Нигезләмә Жирлек Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очракларына кагылмый.

IX бүлек. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ҖАВАПЛИЛЫГЫ

Статья 66. Жирле үзидарә органнарының һәм Жирле үзидарәнең вазыйфай затларының җаваплылыгы

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары гражданнар, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында федераль законнар нигезендә җаваплы булалар.

Статья 67. Жирлек Советы депутатларының Жирлек гражданнары алдында җаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән Жирлек Башлыкларының, гражданнар алдында җаваплылыгы, сайланган депутатның гражданнарның ышанычын югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Гражданнарның ышанычын югалткан Жирлек Советы депутаты, шул исәптән Жирлек Башлыгы, әлеге Уставның 16 статьясында билгеләнгән очрактарда һәм тәртиптә гражданнар тарафыннан чакыртып алынырга мөмкин.

Статья 68. Жирле үзидарэ органнарының һәм жирле үзидарэнен вазыйфай затларының дәүләт алдында жаваплылығы

Федераль закон нигезендә Жирлек Советының һәм Жирлек Башлығының дәүләт алдында жаваплылығы [Россия Федерациясе Конституциясе](#), федераль конституциячел законнар, федераль законнар, [Татарстан Республикасы Конституциясе](#), Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Устав, шулай ук Жирлекнең Жирле үзидарэ органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә башкармаган очракта, тиешле суд карары нигезендә башкарыла.

Статья 69. Физик һәм юридик затлар алдында Жирле үзидарэ органнарының һәм Жирле үзидарэ органнарының вазыйфай затларының жаваплылығы

Физик һәм юридик затлар алдында Жирлекнең Жирле үзидарэ органнарының һәм вазыйфай затларының жаваплылығы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

Статья 70. Ышаныч югалуга бәйле рәвештә муниципаль вазыйфаларны, затларны эштән азат итү (вазыйфадан азат итү)

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, шул очракта эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

1) бер ягы үзе була торып, яклар арасындагы конфликтны булдырмау һәм (яисә) жайга салу чараларын затның күрмәве;

2) зат тарафыннан үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәү яисә белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган мәгълүмат бирү ;

3) затның, федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасы белән идарэ итү органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшмәкәрлек эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарэ органнары, попечительлек яки күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликтна китерә яки китерә ала торган шәхси кызыксынуы барлыкка килүе турында мәгълүм булган муниципаль вазыйфаны биләп торучы зат тарафыннан үзенә буйсынган зат тарафыннан мәнфәгатьләр конфликтны булдырмау һәм (яки) жайга салу чаралары кабул ителмәгән очракта да, ышаныч югалуга бәйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш.

X бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

Статья 71. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасы

1. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары системасына керә

1) Жирлек Уставы;

2) жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;

3) Жирлек Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

4) Жирлек Башлыгының, Жирлекнең Башкарма комитетының һәм башка жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затларының әлеге Уставта каралган хокукый актлары.

2. Жирлек уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында иң югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм Жирлекнең бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар әлеге Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары тарафыннан кабул ителгән муниципаль хокукый актлар жирлекнең бөтен территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукый актларны үтәмәгән өчен гражданнар, оешма житәкчеләре, дәүләт хакимияте органнарының һәм жирле үзидарә органнарының вазыйфай затлары федераль законнар һәм [Административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы](#) нигезендә жаваплы.

5. Жирлекнең муниципаль хокукый актлары [Россия Федерациясе Конституциясенә](#), федераль конституциячел законнарга, федераль законнарга һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларына, шулай ук [Татарстан Республикасы Конституциясенә](#), Татарстан Республикасы законнарына, башка норматив хокукый актларына каршы килмәскә тиеш.

Статья 72. Гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү гражданнар тарафыннан жирле референдумда гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Әгәр гражданнарның турыдан-туры ихтыярын белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен компетенциясенә күрсәтелгән актны кабул итү (бастырып чыгару) кергән жирлекнең жирле үзидарә органының яисә вазыйфай затының өстәмә рәвештә муниципаль хокукый акт кабул итүе (бастырып чыгару) таләп ителсә, референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән алып 15 көн эчендә тиешле муниципаль хокукый актны эзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан арта алмый.

3. Халыкның турыдан-туры ихтыяры белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затын чакыртып алу яисә жирле үзидарәнең сайланулы органы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

Статья 73. Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре эчтәлеге

1. Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре Жирлек Советы тарафыннан раслана.

2. Жирлек территориясен төзеклэндерү кагыйдэләре түбәндәге сорауларны жайга сала ала:

1) гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның фасад һәм киртәләү конструкцияләренең тышкы торышы;

3) төзеклэндерү элементларын проектлау, урнаштыру, карап тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләрен башкарганнан соң да;

4) Жирлек территориясен, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны архитектур яктыртуны да кертеп, яктыртуны оештыру;

5) Жирлек чикләрендә урнашкан газоннар, чәчәк түтәлләре һәм үлән үсемлекләре биләп торган башка территорияләрне булдыру, карап тоту, торгызу һәм саклау тәртибен дә кертеп, жирлек территориясен яшеллэндерүне оештыру;

6) Жирлек территориясендә мәгълүмат урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары, элмә такталары куелган күрсәткечләр урнаштыру;

7) балалар һәм спорт майданчыкларын, хайваннарны урамда йөртү өчен майданчыклар, парковкалар (парковка урыннары), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту;

8) жаяүлеләр коммуникацияләрен, шул исәптән тротуарларны, аллеяларны, юлларны, сукмакларны оештыру.;

9) күрсәтелгән территория буенча инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итү максатларында Жирлек территориясен төзеклэндерү;

10) Жирлек территориясен жыештыру, шул исәптән кышкы чорда;

11) яңгыр сулары агу юлларын оештыру;

12) жир эшләрен үткәрү тәртибе;

13) биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның, жир кишәрлекләренең шул исәптән финанс юлы белән, (күпфатирлы йортлардагы биналарның милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларыннан тыш, мондый йортлар астында жир кишәрлекләре төзелмәгән яки шул өйләрнең чикләре буенча төзелгән) милекчеләренең һәм (яки) бүтән законлы хужаларының якин-тирә территорияләрен карап тотуда катнашуы;

14) Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртип нигезендә тирә-юнь территорияләре чикләрен билгеләү;

15) жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү;

16) жирлек территориясен төзеклэндерү буенча чараларны тормышка ашыруда гражданнар һәм оешмаларның катнашу тәртибе.

3. Татарстан Республикасы законы белән, аерым муниципаль берәмлекләренең табигый-климат, географик, социаль-иқътисадый һәм башка үзенчәлекләреннән чыгып, Жирлек территориясен төзеклэндерү кагыйдэләре белән жайга салына торган башка мәсьәләләр каралырга мөмкин.

Статья 74. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар төрләре

1. Жирлекнең Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләренә үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгара:

1) Жирлек Советы - Жирлек Советы карарлары;

2) Жирлек Башлыгы - Жирлек Башлыгы карарлары һәм боерыклары;

2. Жирлекнең башка вазыйфаи затлары үз вәкаләтләре чикләрендә әлеге Уставта, башка муниципаль хокукий актларда билгеләнгән, аларның статусын билгели торган боерыклар һәм карарлар чыгара.

Статья 75. Муниципаль хокукий актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукий актлар проектлары Жирлек башлыгы, Жирлек Советы депутатлары, Алексеевск районы прокуратурасы, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, шулай ук жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.

Алексеевск муниципаль районы прокуроры үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукий актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә муниципаль норматив хокукий актларны үзгәртү, юкка чыгару яки кабул итү турында проектлар һәм тәкъдимнәр кертәргә хокуклы.

2. Муниципаль хокукий актлар проектларын кертү тәртибе, аларга кушып бирелә торган документларның исемлегенә һәм формасы Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Башлыгы тарафыннан билгеләнә.

Статья 76. Жирлек Советының хокукий актлары

1. Жирлек Советы федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав белән аның компетенциясенә кәргән мәсьәләләр буенча Жирлек территориясендә үтәләргә тиешле кагыйдәләренә, Жирлек башлыгын отставкага жибәрү турында Карар кабул итә, шулай ук федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав белән аның компетенциясенә кәргән башка мәсьәләләр буенча Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар кабул итә.

Жирлек Советы карарлары, әгәр «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкача билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

2. Жирлек Советының жирле салымнар һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгаруны, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан карарлары Жирлек Советы каравына бары тик Жирлек Башлыгы инициативасы буенча бәяләмәсе булган очракта гына кертелә ала. Күрсәтелгән бәяләмә Жирлек Советына Жирлек Башкарма комитеты Карары проекты тәкъдим иткән көннән алып утыз көн эчендә тапшырыла.

3. Жирлек Советы карарларына Жирлек Башлыгы тарафыннан алар кабул ителгән көннән өч көн эчендә кул куела.

4. Жирлек Советы кабул иткән норматив хокукий акт 10 көн эчендә кул куя һәм халыкка житкерү өчен Жирлек Башлыгына жибәрелә.

Статья 77. Жирлек Башлыгының хокукий актлары

Жирлек башлыгы әлеге Устав һәм Жирлек Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара, Жирлек Советы карарларына кул куя, жирле әһәмияттәге мәсьәләләр һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән Жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру белән бәйле мәсьәләләр буенча Жирлек

башкарма комитеты карарларын чыгара, шулай ук Жирлек Башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча боерыклар кабул итә.

Жирлек башлыгы әлеге Уставның «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» [2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон](#), башка федераль законнар нигезендә аның компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар һәм күрсәтмәләр чыгара.

Статья 78. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару, халыкка житкерү һәм аларның үз көченә керүе тәртибе

1. Кеше һәм гражданның хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлегенә» муниципаль берәмлеге гамәлгә куйган оешмаларның хокукый статусын билгеләүче муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр алар рәсми халыкка игълан ителгәннән соң үз көченә керә.

2. Муниципаль норматив хокукый актны, шул исәптән жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүне рәсми рәвештә халыкка житкерү булып алар:

1) Тулы текстны Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында рәсми бастырып чыгару (<https://pravo.tatarstan.ru> ЭЛ № ФС77-60244 массакуләм мәгълүмат чарасы буларак теркәлү турында таныклык бирелгән 17.12.2013 Элемтә, мәгълүмат технологияләре һәм массакуләм коммуникацияләр өлкәсендә күзәтчелек буенча Федераль хезмәт (Роскомнадзор);

2) Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында урнаштыру <https://alekseevskiy.tatarstan.ru/alekseevskiy/maynskoe.htm>;

3) адреслар буенча урнашкан мәгълүмат стендларында урнаштыру:

- Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының Кыркүл авыл жирлегенә Башкарма комитетының административ бинасы: Кыркүл авылы, Центральная ур., 37;

- Кыркүл авылы, Школьная ур., 10;

- Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының Кыркүл авыл жирлегенә Авыл клубы бинасы: Кыркүл авылы, Горская ур., 15 йорт.

3. Гражданның Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталына керүен тәмин итү өчен «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәренә тоташу пунктлары эшли, алар

адреслар буенча:

- Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының Кыркүл авыл жирлегенә Башкарма комитетының административ бинасы: Кыркүл авылы, Школьная ур., 10;

4. Муниципаль норматив хокукый актлар, жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр, федераль закон белән таратылуы чикләнгән белешмәләр булган муниципаль хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, аларга кул куелган көннән алып 10 көн эчендә халыкка житкерелә.

5. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенң салымнар һәм җыемнар турындагы норматив хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

6. Әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелмәгән муниципаль хокукый актлар, әгәр актның үзендә башкасы билгеләнмәгән булса, аларга имза салынган көннән үз көченә керә.

7. «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге тиешле сайтларның домен исемнәрен һәм аларны массакүләм мәгълүмат чаралары буларак теркәү турындагы белешмәләрне күрсәтеп, муниципаль хокукый актларны, шул исәптән жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләрне халыкка җиткерү (рәсми бастырып чыгарудан тыш) гамәлгә ашырыла торган вакытлы матбугат басмалары, челтәр басмалары исемлеге, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Кыркүл авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге башлыгының хокукый актын бастырып чыгару юлы белән бөтен кешегә җиткерелә.».

Статья 79. Муниципаль хокукый актларны гамәлдән чыгару һәм аларның гамәлдә булуын туктатып тору

1. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәле тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә вазыйфай затлары тарафыннан, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар юкка чыгарылган яисә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфай затларның вәкаләтләре исемлеге үзгәртелгән очракта, аларның гамәле туктатылырга мөмкин - жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәненң вазыйфай затлары, алар вәкаләтләренә муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кәргән, шулай ук суд, шулай ук жирле үзидарә органнарының федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны җайга сала торган өлешендә, муниципаль хокукый актның гамәлен юкка чыгару яисә туктатып тору вакытына алар вәкаләтләренә тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кәртелгән, шулай ук жирле үзидарә органнары тарафыннан аларга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары, - Россия Федерациясе дөүләт хакимиятенә вәкаләтле органы яисә Татарстан Республикасы дөүләт хакимиятенә вәкаләтле органы булып тора.

2. Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы, эшмәкәрләр хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе Президенты каршындагы вәкаләтле вәкиленң эшмәкәрләр хокукларын яклау буенча Россия Федерациясе законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәненң вазыйфай заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Бирелгән күрсәтмәненң үтәлеше турында жирле үзидарәненң башкарма-боеру органнары яисә жирле үзидарәненң вазыйфай затлары Россия Федерациясе Президенты каршындагы Эшқуарларның хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - өч көн, ә жирлек Советы карар кабул ителгәннән соң өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

3. Муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында Татарстан Республикасының яңа законы үз көченә кәргәнче гамәлдә булмаган муниципаль берәмлек статусын билгеләү хакында Татарстан Республикасы законы карары буенча тану суд карары закон көченә кәргәнче кабул ителгән күрсәтелгән муниципаль берәмлекненң муниципаль хокукый актларын суд тәртибендә гамәлгә

яраксыз дип тану яисә муниципаль хокукый актлар күрсәткечләрен гамәлдән чыгару өчен нигез була алмый.

XI Бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХЕЗМӘТЕ

Статья 80. Жирлекнең муниципаль хезмәте

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәт үтү шартлары һәм тәртибен дә кертеп, 2007 елның 2 мартындагы 25-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» Федераль закон, Татарстан Республикасының муниципаль хезмәт турында 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы кодексы, Жирлек Советы һәм Жирлекнең муниципаль хокукый актлары белән расланган Муниципаль хезмәт турындагы Нигезләмә белән гамәлгә ашырыла.

XII Бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ ИКЪТИСАДИ НИГЕЗЕ

Статья 81. Жирлекнең икътисади нигезе

Жирлекнең икътисади нигезен муниципаль милектәге Жирлек мөлкәте, Жирлек бюджеты акчалары, шулай ук Жирлекнең мөлкәти хокуклары тәшкил итә.

Статья 82. Жирлекнең муниципаль мөлкәте

Жирлек милкендә исемлеге «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 50 статьясындагы 1 өлеше белән билгеләнгән мөлкәт була ала.

Статья 83. Жирлекнең муниципаль милкенә ия булу, файдалану һәм эш итү

1. Жирле үзидарә органнары әлегә Уставта билгеләнгән Вәкаләтләрне чикләүне исәпкә алып, жирлек исеменнән Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль милеккә мөстәкыйль ияләр, аннан файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яки даими файдалануга тапшырырга, тартып алырга, федераль законнар нигезендә башка алыш-бирешләр башкарырга хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә муниципаль милек реестрларын алып бара.

Статья 84. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Жирле үзидарэ органнары элеге Уставта билгелэнгән үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне төзәргә, үзгәртеп корырга һәм юкка чыгарырга, хужалык жәмгыятьләрен, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләренә гамәлгә ашыру өчен муниципальара, төзүдә катнашырга хокуклы. Муниципаль предприятиеләргә һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарэ органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарэ органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, элеге предприятие һәм учреждение житәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлегә турында хисапларны элеге Уставта каралган тәртиптә тыңлый.

3. Жирлекнең жирле үзидарэ органнары жирлек исемнән муниципаль учреждениеләр йөкләмәләре буенча субсидия рәвешендә жавап бирәләр һәм аларның федераль законда билгелэнгән тәртиптә үтәлешен тәэмин итәләр.

Статья 85. Жирлекнең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль милекне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирлек Советы карарлары белән билгеләнә.

2. Муниципаль милекне кулланудан һәм хосусыйлаштырудан кергән керемнәр жирлек бюджетына керә.

Статья 86. Жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Жирле үзидарэ органнарының муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, Федераль Законда, Татарстан Республикасы законында башкача билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

XIII Бүлек. ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

Статья 87. Жирлек бюджеты

1. Жирлекнең үз бюджеты бар.

2. Жирлек бюджеты Жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә эшләнә һәм раслана.

3. Жирлек бюджетында Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарэ органнары вәкаләтләренә гамәлгә ашыруга юнәлтелүче керемнәр һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләренә жирле үзидарэ органнары тарафыннан гамәлгә ашыруны тәэмин итү өчен бирелә торган субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән Жирлек бюджетының тиешле чыгымнары аерым карала.

4. Федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә шулар нигезендә кабул ителә торган башка норматив хокукый актларында билгелэнгән тәртиптә жирле үзидарэ органнары федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм (яисә) Татарстан

Республикасы дәүләт хакимияте органнарына Жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап тапшыра.

Статья 88. Жирлектә бюджет процессы

1. Жирлек бюджетын төзү, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен контрольдә тоту Жирлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль гамәлгә ашырыла. Жирлек бюджетын раслау һәм үтәү тәртибе [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#), федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән [Татарстан Республикасы Бюджет кодексы](#) һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты проекты, Жирлек бюджетын раслау турында Жирлек Советы карары, аның үтәлеше турында еллык хисап, Жирлек бюджеты үтәлеше барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре саны турында квартал саен мәгълүматлар, аларны тотуга факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Жирлек бюджеты проекты өч елга (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

4. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, жирлекнең чыгым йөкләмәләрен финанс ягыннан тәэмин итү максатларында, жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә төзелә.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләре нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә, жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

6. Жирлек бюджеты проекты төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Собраниесенә Юлламасының Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган нигезләмәләренә;

Россия Федерациясенә милли үсеш максатларын һәм халыкка ачык хакимият органнары эшчәнлегенә аларга ирешү юнәлешен билгели торган документларга;

Жирлекнең бюджет, салым сәясәтенә төп юнәлешләре;

Жирлекнең социаль-икътисади үсеш фаразлары;

озак вакытлы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразына үзгәрешләр кертү проекты);

муниципаль программаларга (муниципаль программалар проектлары, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектлары).

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренә гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты, шулай ук [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#), Татарстан Республикасы законнары, Жирлек Советының муниципаль хокукый актларында (бюджет турындагы Карардан тыш) билгеләнгән башка күрсәткечләр керә.

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турындагы карарда, әгәр алар Россия Федерациясе бюджет законнарында билгеләнмәгән булса, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары арасында керемнәренә бүлү нормативлары булырга тиеш.

9. Жирлек бюджеты турындагы карар белән раслана:

Россия Федерациясе Бюджет кодексының 160.1 статьясында каралган очракларда Жирлек бюджеты керемнәренен Баш администраторлары Исемлеге;

Россия Федерациясе Бюджет кодексының 160.2 статьясында каралган очракларда, Жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакаларының Баш администраторлары Исемлеге;

чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча йә чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, муниципаль программалар һәм программага карамаган юнәлешләр буенча), чыгымнар төрләре (төркемнәре һәм төркемнәре) һәм (яисә) максатчан статьялар, муниципаль программалар һәм программага карамаган эшчәнлек юнәлешләре), чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясе чыгымнары төрләре (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча, шулай ук чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча, шуңа бәйле рәвештә, [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#), Татарстан Республикасы законы, жирлек советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнә;

гавами норматив йөкләмәләренә үтәүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренен гомуми күләме;

чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

план чорының беренче елына Жирлек бюджеты чыгымнарының шартлы раслана торган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме 2,5 процент(максатчан билгеләнеше булган), Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча) план чорының икенче елына Жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган), Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджетара трансфертлар хисабына каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча);

чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары;

чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп;

чираттагы финанс елына (Чираттагы финанс елына һәм план чорына) бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

Жирлек бюджетының Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән башка күрсәткечләре һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, Жирлек Советының муниципаль норматив хокукый актлары нигезендә кабул ителгән.

10. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чорының параметрларын үзгәртү һәм аларга бюджет проектының план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проекты план чорының расланган бюджеты күрсәткечләрен төгәлләштерә һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта Жирлек Советына тәкъдим ителә:

- чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлекнең бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;
- агымдагы финанс елының узган чорында Жирлекнең социаль-икътисади үсешенең якынча нәтижәләре һәм агымдагы финанс елында Жирлекнең социаль-икътисади үсешенең көтелүче нәтижәләре;
- чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлекнең социаль-икътисадый үсеше фаразы;
- Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты) фаразы;
- Жирлек бюджеты проектына аңлатма язуы;
- бюджетара трансфертларны бүлү методикалары (методикалар проектлары) һәм исәп-хисаплар;
- агымдагы финанс елына бюджетның көтелүче үтәлешен бәяләү;
- чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның иң югары чиген күрсәтеп;
- күрсәтелгән органнарның шушы бюджет сметаларына карата Алексеевск муниципаль районының Жирлек Советы, Контроль-хисап палатасы тарафыннан тәкъдим ителгән, күрсәтелгән бюджет сметаларына карата Алексеевск муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы белән каршылыklar барлыкка килгән очракта бирелә торган бюджет сметалары проектлары;
- [Россия Федерациясе Бюджет кодексында](#) һәм аның нигезендә кабул ителгән [Татарстан Республикасы Бюджет кодексы](#) һәм әлеге Уставта билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

12. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектыны төзү жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#), федераль законнар, алар нигезендә кабул ителә торган [Татарстан Республикасы Бюджет кодексы](#) һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

13. Жирлек Башкарма комитеты чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турындагы карар проектыны агымдагы елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча Жирлек Советы каравына кертә.

14. Чираттагы финанс елына һәм план чорына Жирлек бюджеты турында карар проектыны карау һәм аны раслау тәртибе, Жирлек Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән раслау тәртибендә күрсәтелгәнчә проектны чираттагы финанс елы һәм план чорына кадәр карау һәм раслауны, шулай ук күрсәтелгән карар белән [Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы](#) нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны (кушымталарны) раслауны тәмин итәргә тиеш.

15. Жирлек бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр [Россия Федерациясе Бюджет кодексында](#) һәм (яки) Жирлек бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елының 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

Жирлек бюджеты турындагы карар аңа кул куелганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча билгеләнгән тәртиптә рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

16. Жирлекнең жирле үзидарә органнары жирлек бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын

гамәлгә ашыру, муниципаль бурыч күләме, күләме һәм структурасы, жирлекнең бюджет йөкләмәләрен үтәүне тәмин итәләр.

17. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенәң бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

18. Жирлек бюджеты чыгымнарын формалаштыру Жирлекнең Жирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә һәм башкарыла торган чыгым йөкләмәләре нигезендә, [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#) таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

19. Жирлекнең чыгым йөкләмәләрен үтәү Жирлек бюджеты акчалары исәбеннән [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#) таләпләренә туры китереп башкарыла.

20. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 89. Муниципаль ихтыяжлар өчен товарлар китерүгә, эшләр башкаруга, хезмәтләр күрсәтүгә заказлар урнаштыру

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу тәртибе «Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон, башка федераль законнар һәм Россия Федерациясенәң норматив хокукый актлары нигезендә Жирлек Советы тарафыннан расланган сатып алулар турында Нигезләмә белән билгеләнә.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләре сатып алу Жирлек бюджеты акчалары хисабына түләнә.

Статья 90. Жирлек гражданның үзара салым акчасы (жирлек составына керүче торак пунктның)

1. Гражданның үзара салым акчасы астында гражданның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләренә хәл итү өчен башкарыла торган бер тапкыр бирелә торган түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салым түләүләре күләме жирлекнең (торак пунктның (яисә аның территориясенәң бер өлеше) барлык гражданны өчен абсолют күләмдә билгеләнә, гражданның аерым категорияләреннән тыш, мондый халык саны жирлек составына керүче гражданның гомуми саныннан (торак пунктның (яисә аның территориясенәң бер өлеше) 30 проценттан артмаска тиеш һәм алар өчен түләүләр күләме киметелергә мөмкин.

2. Элеге маддәнәң 1 өлешендә күрсәтелгән түләүләренә кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә, ә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль законның 25.1 маддәсендәге 1 өлешенәң 4.1 һәм 4.3 пунктларында каралган очракларда гражданныр жыенында хәл ителә.

3. Гражданның бер тапкыр бирелә торган түләүләрен жыю турында Жирле референдумы карары басылып чыкканнан соң Жирлек Башкарма комитеты :

- Жирлек (муниципаль район) территориясендә урнашкан Россия банкы учреждениесендә үзара салым акчаларын туплау өчен махсус счет ача;

- референдум карарында каралган эшләренә башкаруны оештыра һәм элеге карарда каралган тәртиптә гражданныр алдында аларның үтәләше турында хисап тотта.

4. Гражданнарның үзара салым акчасы Жирлек бюджетының үз керемнәренә керә.

Статья 91. Инициатив проектларны тормышка ашыруны финанс һәм башка яктан тәмин итү

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 26.1 маддәсендә каралган инициатив проектларны гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү чыганагы булып Жирлек бюджеты турындагы карарда каралган инициативалы проектларны гамәлгә ашыруга бюджет ассигнованиеләре тора, шул исәптән Жирлекнең тиешле чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында бирелгән инициатив түләүләр һәм (яисә) бюджетара трансфертлар күләмнәрен исәпкә алып төзелә.

2. Инициативалы түләүләр астында гражданнарның, шәхси эшқуарларның һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юридик затларның ирекле нигездә түләнә торган һәм конкрет инициативалы проектларны гамәлгә ашыру максатларында [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#) нигезендә жирле бюджетка күчерелә торган акчалары аңлашыла.

3. Әгәр дә инициатив проект гамәлгә ашырылмаган булса, инициативалы түләүләр аларны жирлек бюджетына күчерүне гамәлгә ашыручы затларга (шул исәптән оешмаларга) кире кайтарылырга тиеш. Инициативалы проектны гамәлгә ашыру нәтижәләре буенча инициативалы проектны гамәлгә ашыру максатларында файдаланылмаган инициативалы түләүләр калдыгы барлыкка килгән очракта, күрсәтелгән түләүләр жирле бюджетка күчерүне гамәлгә ашыручы затларга (шул исәптән оешмаларга) кире кайтарылырга тиеш.

Аларны жирлек бюджетына күчерүне гамәлгә ашыручы затларга (шул исәптән оешмаларга) кире кайтарылырга тиешле инициатив түләүләр суммаларын исәпләү һәм кире кайтару тәртибе Жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

4. Инициативалы проектларны тормышка ашыру, шулай ук, кызыксынган затларның ирекле милек һәм (яки) хезмәт катнашуы рәвешендә дә тәмин ителергә мөмкин.

Статья 92. Жирлекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч)

1. Муниципаль бурычка алулар дигәндә, муниципаль кыйммәтле кәгазьләренә урнаштыру юлы белән һәм заемчы буларак гавами-хокукый оешманың бурыч йөкләмәләре барлыкка килә торган кредитлар рәвешендә гавами-хокукый оешманың бюджетына заем акчаларын гавами-хокукый оешма исемнән жәлеп итү күздә тотыла.

2. [Россия Федерациясе Бюджет кодексы](#) нигезендә Жирлек исемнән муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукына Жирлекнең башкарма комитеты ия.

3. Муниципаль эчке бурыч алулар астында Жирлек исемнән муниципаль кыйммәтле кәгазьләр урнаштыру юлы белән һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан заем акчаларын Жирлек исемнән Жирлек бюджетына жәлеп итү аңлашыла, алар буенча Россия Федерациясе валютасында белдерелгән заемчы буларак Жирлекнең бурыч йөкләмәләре барлыкка килә.

4. Муниципаль тышкы бурыч алулар дигэндә, Россия Федерациясе тарафыннан максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында Жирлек бюджетына федераль бюджеттан кредитлар жэлеп итү аңлашыла, алар буенча Жирлекнең чит ил валютасында белдерелгән Россия Федерациясе каршында бурыч йөкләмәләре барлыкка килә.

5. Муниципаль тышкы бурыч алулар чираттагы финанс елына һәм план чорына Россия Федерациясенә дәүләт тышкы бурыч алулары программасына кертелгән проектларны финанслау максатларында гамәлгә ашырыла.

Статья 93. Бюджет хисабы. Жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык отчет

1. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы еллык булып тора.

2. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы, тиешле бюджет акчаларының баш администраторларының жыелма бюджет хисаплылыгы нигезендә, жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан төзелә.

3. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисап жирлек Советы карары белән расланьрга тиеш.

4. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисап, аны жирлек Советына тапшырганчы, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларының баш администраторларының бюджет хисаплылыгын тышкы яктан тикшерүне һәм жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисапка бәяләмә эзерләүне үз эченә ала.

Жирле бюджет үтөлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, бюджет законнары таләпләрен үтәп, Жирлек Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән тәртиптә, Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан башкарыла.

Жирлек Советы мөрәжәгәте буенча Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү Алексеевск муниципаль районының Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарылырга мөмкин.

5. Жирлек башкарма комитеты, аңа бәяләмә эзерләү өчен, агымдагы финанс елының 1 апреленнән дә соңга калмыйча, Жирлек бюджетының үтөлеше турында хисап бирә. Жирлек бюджеты үтөлеше турында еллык хисапка бәяләмә эзерләү 1 айдан да артмаган вакытта, бюджет акчаларының баш администраторларының еллык бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерү күрсәткечләре нигезендә башкарыла.

6. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә Алексеевск муниципаль районының Контроль-хисап палатасы яки Жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан бер үк вакытта Жирлекнең башкарма комитетына жибәрелә.

7. Ел саен, агымдагы финанс елының 1 маеннан да соңга калмыйча, Жирлек Башкарма комитеты Жирлек Советына хисап финанс елы өчен Жирлек бюджеты үтөлеше турында Жирлек Советы карары проекты, резерв фонды ассигнованиеләренә үтөлеше турында хисап, бюджет кредитларын бирү һәм түләү турындагы хисап, эчке бурыч торышы турында хисап, аңлатма язуы һәм бюджет законнарында каралган башка документлар һәм материаллар белән еллык хисап тапшыра.

8. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны карау нәтижәләре буенча Жирлек Советы Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны раслау яки кире кагу турында карар кабул итә.

Жирлек Советы тарафыннан Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисап кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дөрөс яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

9. Жирлек бюджеты үтөлеше турындагы карар белән, Жирлек бюджеты керемнәренен, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасы күрсәтелеп, хисап финанс елы өчен Жирлек бюджеты үтөлеше турында хисап раслана.

Хисап финанс елында Жирлек бюджеты үтөлеше турында Жирлек Советы карарына аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

бюджетлар керемнәрен классификацияләү кодлары буенча, Жирлек бюджетының керемнәре;

Жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;

бюджет чыгымнарын классификацияләү бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча Жирлек бюджеты чыгымнары;

бюджет кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча Жирлек бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары.

Статья 94. Жирлекнең Жирле бюджет үтөлеше.

1. Жирлекнең жирле бюджетын үтәү законнар нигезендә башкарыла.

2. Жирлек бюджеты касса бердәмлеге һәм чыгымнарның ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Жирлек бюджеты үтөлешенә касса хезмәте күрсәтү, Жирлек бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Жирлек бюджетын үтәү Жирлекнең жыелма бюджет язмасы һәм Жирлекнең касса планы нигезендә оештырыла.

Статья 95. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган хокукый актлар нигезләмәләрен үтәүне булдыру максатында, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга гавами норматив йөкләмәләр һәм бүтән түлөөләр буенча йөкләмәләр бирә торган, шулай ук муниципаль контрактлар, Жирлекләр бюджетыннан акча бирү турында шартнамәләр (киләшүләр) шартларын үтәүне тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

2. Тышкы муниципаль финанс контроле-Жирлекнең ревизия комиссиясенен контроль эшчәнлеге.

3. Эчке муниципаль финанс контроле-Жирлек Башкарма комитетының контроль эшчәнлеге.

4. Алдан контроль бюджет үтөлеше барышында бюджет бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Алга таба контроль аларның үтөлешенә законлылыгын, исәп һәм хисаплылыкның дәрәслеген билгеләү максатларында бюджет үтөлеше нәтижәләре буенча гамәлгә ашырыла.

XIV Бүлек. ЖИРЛЕК УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ

Статья 96. Жирлек Уставы проекты эзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты Жирлек Советына, Жирлек Советы депутатлары, Башкарма комитет житәкчесе, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты эзерләү өчен Жирлек Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин.

Әлеге комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Жирлек уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты, аларны Жирлек Советының карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча халыкка житкерелергә (бастырып чыгарылырга), Жирлек Советы тарафыннан күрсәтелгән Устав проекты, Жирлек Советының күрсәтелгән карары проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибе, шулай ук гражданның карар проекты буенча фикер алышуында катнашу тәртибе бер үк вакытта халыкка житкерелергә (бастырып чыгарылырга) тиеш.

Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек советы карары проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук Жирлекнең Уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары һәм Конституциясе нигезләмәләрен төгәл күрсәтү рәвешендә Уставны шушы норматив хокукий актларга туры китерү максатларында үзгәрешләр кертелгән очракта, халыкка житкерү (бастырып чыгару) таләп ителми.

4. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары проекты буенча, аларны Жирлек Советы сессиясендә карау алдыннан әлеге Уставның 25 статьясы нигезендә ачык тыңлаулар үткәрелә.

Статья 97. Жирлекнең Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү тәртибе

1. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы Карары проекты карау Жирлек Советы тарафыннан кимендә ике укылышта гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы Карары проекты беренче укылышта кабул иткәннән соң әлеге проект Жирлек башлыгы тарафыннан төзәтмәләр кертү өчен Жирлек Советы депутатларына һәм башка хокук чыгару инициативасы хокукына ия субъектларга жибәрелә.

3. Жирлек уставы, Жирлек Советы карарына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесенең күпчелек тавышы белән кабул ителә. Жирлек Башлыгы тавышы Жирлек Уставы, Жирлек Советы карарына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карар кабул иткәндә Жирлек Советы депутаты тавышы буларак исәпкә алына.

Статья 98. Жирлек Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар

1. Жирлек Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Жирлек Советы карары кабул ителгәннән соң, федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә алу өчен, Жирлек башлыгы тарафыннан муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органының территориаль органына жиберелә.

2. Жирлек уставы, Жирлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акты аларның дәүләт теркәвенә алынганнан соң рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш һәм алар рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә.

Жирлек башлыгы жирлекнең теркәлгән уставын, жирлек Советы карарын, аның муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органының территориаль органынан муниципаль берәмлек уставы турындагы мәгълүматларны кертү турында мәгълүмат кәргән көннән алып 7 көн эчендә жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карарны халыкка житкерергә (бастырып чыгарырга) бурычлы, муниципаль берәмлек Уставын «Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында» 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 6 өлешендә каралган Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына кертү хакында.

3. Әлеге Уставка кертелгән һәм Жирле үзидарә органнары структурасын үзгәртә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр (Жирлек уставын федераль законнар белән тәңгәлләштерү очрактарыннан тыш) жирле үзидарә органнары арасында вәкаләтләр бүлешүне, шулай ук жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларының вәкаләтләре, вәкаләтләре, вакытлары, сайлау тәртибе үзгәрүне күздә тотып) әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Карар кабул иткән жирлек Советы вәкаләтләре чоры узганнан соң үз көченә керә.

4. Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр муниципаль хокукый актка кертелә, ул Жирлек башлыгы, Жирлек Советы рәисе вәкаләтләрен башкаручы тарафыннан имзаланган Жирлек Советы карары белән рәсмиләштерелә.

5. Жирлек Уставын федераль закон, Татарстан Республикасы законы белән тәңгәлләштерү әлеге закон акты белән билгеләнгән срокта гамәлгә ашырыла. Федераль законда, Татарстан Республикасы законында күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, Жирлек Уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү срогы тиешле федераль законның, Татарстан Республикасы законының үз көченә керү датасын, муниципаль хокукый акт проектын рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм гавами тыңлауларда аның буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу, Жирлек Советы утырышларының чиратлылыгы, мондый муниципаль хокукый акты дәүләт теркәве һәм рәсми халыкка чыгару (бастырып чыгару) сроктарын исәпкә алып билгеләнә һәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.

6. Жирлек Уставын яңа редакциядә баян итү Жирлек Советы карары белән Жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү рөхсәт ителми. Бу очракта жирлекнең яңа Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган Уставы һәм Жирлек

Советының аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карары Жирлекнең яңа Уставы үз көченә кәргән көннән үз көчен югалткан дип таныла.

7. Жирлек уставы, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында жирлек Советы карары массакуләм мәгълүмат чараларында (халыкка житкереләргә) рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) яки «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге (веб-адрес буенча) Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча урнаштырылырга тиеш: <https://alekseevskiy.tatarstan.ru/> Россия Федерациясе Юстиция министрлығының «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» порталында (<http://pravo-minjust.ru> кат <http://право-минюст.рф> челтәр басмасы сыйфатында теркәү тәртибе: Эл№ФС77-72471, 05.03.2018ел).